

Gegrafska obilježja atrakcijske osnove Sicilije

Ponjavić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:961578>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
PREDDIPLOMSKI INTERDISCIPLINARNI STUDIJ

KULTURA I TURIZAM

ANA PONJAVIĆ

GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE SICILIJE

Završni rad

Pula, svibanj, 2020.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
PREDDIPLOMSKI INTERDISCIPLINARNI STUDIJ
KULTURA I TURIZAM

ANA PONJAVIĆ

GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE SICILIJE

Završni rad

JMBAG:0303074715, redoviti student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Turistička geografija svijeta

Znanstveno područje: Interdisciplinarno

Znanstveno polje: Geografija

Znanstvena grana: Društvena geografija

Mentor: Doc.dr.sc. Nikola Vojnović

Pula, svibanj 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ana Ponjavić, kandidat za prvostupnika Kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Ana Ponjavić

U Puli, _____ 2020.

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Ana Ponjavić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Geografska obilježja atrakcijske osnove Sicilije, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ 2020.

Potpis

Ana Ponjavić

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ	3
2.1. Prometno – geografski položaj	4
2.2. Turističko – geografski položaj	5
3. PRIRODNA OSNOVA	6
3.1. Reljef	6
3.1.1. Vulkani	6
3.1.2. Otoci	7
3.2. Obalni reljef.....	9
3.3. Klima	10
3.4. More i vode na kopnu.....	11
3.5. Flora i fauna.....	13
4. KULTURO – POVIJESNE ATRAKCIJE PREMA POKRAJINAMA.....	15
4.1. Palermo.....	15
4.1.1. Katedrala Uznesenja Svete Djevice Marije u Palermu.....	16
4.1.2. Sferracavallo.....	17
4.2. Agrigento.....	18
4.2.1. Konkordijin hram	19
4.3. Siracusa.....	19
4.3.1. Otok Ortygia.....	20
4.3.2. Val di Noto	21
4.4. Messina.....	22
4.4.1. Taormina.....	22
4.5. Trapani.....	23

4.5.1. Chiesa del Purgatorio (Crkva Čistilišta).....	24
4.6. Enna.....	25
4.6.1. Villa Romana del Casale	25
4.7. Caltanissetta.....	26
4.7.1. Tržnica Strat'â Foglia	26
4.8. Catania.....	27
4.8.1. Caltagirone	28
4.9. Ragusa	29
4.9.1. Ragusa Ibla	29
5. OBLICI TURIZMA.....	31
5.1. Ekoturizam	31
5.1.1. Prirodni rezervat Zingaro	31
5.1.2. Park prirode Nebrodi	32
5.2. Eno - gastronomski turizam.....	33
5.3. Kupališni turizam	35
5.4. Kulturni turizam	36
5.5. Manifestacijski turizam	37
6. SMJEŠTAJNI KAPACITETI, TURISTIČKI DOLASCI I NOĆENJA	39
6.1. Smještajni kapaciteti na Siciliji	39
6.2. Turistički dolasci u pokrajine Sicilije.....	40
6.3. Turistički dolasci i noćenja domaćih i stranih turista na Siciliji	41
7. ZAKLJUČAK.....	43
LITERATURA	45
POPIS SLIKA	49
POPIS TABLICA.....	51
SAŽETAK.....	52

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je Geografska obilježja atrakcijske osnove Sicilije.

Cilj završnog rada je istražiti i analizirati geografski položaj Sicilije, prirodne i antropogene atrakcije koje otok čine atraktivnim i zanimljivim za posjetitelje. Svrha rada je istaknuti koja su to obilježja atrakcijske osnove Sicilije te ih pojedinačno obraditi. Definirana hipoteza rada je da otok Sicilija zajedno sa svojim prirodnim i antropogenim atrakcijama kao i sa dugom obalom i mediteranskom klimom pogodno mjesto za razvoj turizma. Tijekom pisanja završnog rada koristile su se metode dedukcije, indukcije i analize.

Sicilija je najveći talijanski otok a obuhvaća površinu od 25 710 km². Nalazi se na južnom dijelu Italije u Sredozemnom moru, a prema popisu stanovništva iz 2015. godine na Siciliji živi oko 5,080 milijuna stanovnika. Glavni grad je Palermo, smješten u istoimenoj regiji, u zaljevu Mandello. Od Italije ju dijeli Messinski prolaz širok 3,2 km, a od susjednog kontinenta, Afrike, udaljena je oko 150 km. Blizina sjeverne Afrike i susjedne države, Španjolske, značajno je utjecala na kulturu i narod Sicilije. Otok je okružen trima morima, Tirenskim, Jonskim i Sredozemnim.

Sicilija je podijeljena u 9 regija, a svaka je od njih atraktivna na svoj način. Neka od najposjećenijih mjesta na Siciliji su vulkan Etna, glavni grad Palermo, Taormina kao jedno od najpopularnijih turističkih odredišta te arheološki ostaci grčkih hramova u Agrigento.

Sicilija je bila naseljena prije 10 000 godina a tijekom njezine burne povijesti na tom su području boravili brojni narodi i kulture. Otok Sicilija stoga danas ima bogatu i jedinstvenu kulturu, posebno s obzirom na umjetnost, glazbu, književnost, kuhinju i arhitekturu. 1947. Sicilija je stekla regionalnu autonomiju što joj je omogućilo da se samostalno razvija i napreduje u gospodarskom i društvenom smislu. Sunčana, suha klima na Siciliji, krajolik, kuhinja, povijest i arhitektura privlače mnogo turista iz kopnene Italije i inozemstva. Bogata prirodna i kulturna baština otoka Sicilije omogućuje razvoj turizma na otoku. Primjerice otoci koji okružuju Siciliju su veoma razvijeni i pogodni za daljnji razvoj turizma. Vulkani Etna, Stromboli i Vulcano također privlače brojne zaljubljenike u prirodu. Arheološka nalazišta i glavni gradovi poput Palerma, Catanije, Sirakuze i Ragusa omiljena su turistička odredišta, ali stari grad Taormina i odmaralište Giardini Naxos također privlače posjetitelje iz cijelog svijeta.

Nakon uvodnog dijela, u radu će se obraditi geografski položaj otoka Sicilije, a potom prirodna osnova koja obuhvaća reljef, klimu, vodu te floru i faunu. U nastavku su pak navedene kulturno – povijesne atrakcije razvrstane prema devet sicilijanskih pokrajina. Navesti će se i nekoliko vrsta turizma koji imaju ključnu ulogu u razvoju otoka, primjerice kupališni, eko-turizam i eno – gastronomski turizam ali i pot-poglavlje kulturni turizam koje će na jednom mjestu objediniti sve prethodno navedene kulturno – povijesne atrakcije otoka. Također, brojne manifestacije koje se odvijaju na otoku predstavljaju svojevrsnu atrakciju za posjetitelje te su sve popularnije na otoku. Upravo zato, jedno pot-poglavlje bavi se upravo tim novih oblikom manifestacijskog turizma u kojem će biti navedene najpoznatije manifestacije na Siciliji. Predzadnje poglavlje obuhvaća turističke kapacitete, dolaske i noćenja na otoku Siciliji za odabrane godine.

Veoma važno je napomenuti kako se na Siciliji nalazi čak 7 atrakcija koje su smještene na UNESCO – v popis svjetske baštine a to su: Dolina hramova, Villa Romana del Casale, Eolski otoci, barokni gradovi iz Val di Nota, nekropola Pantalica, vulkan Etna i Arapsko-normanski Palermo i katedrale Cefalù i Monreale.

Na samom kraju rada nalazi se zaključak koji ukratko obuhvaća najvažnije komponente završnog rada, popis literature korištene za pisanje ovog završnog rada te sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Italija je oduvijek bila jedno od važnijih sjecišta puteva između juga Europe i sjevera Afrike i kao takva, stoljećima mjesto sukoba različitih naroda i kultura. To je pridonijelo stvaranju Sicilije kakvu danas poznajemo. Sjeverni dio Sicilije razvijeniji od ostatka otoka, te se tamo nalaze najveći gradovi, Palermo, Trapani i Taormina, kao i planinski lanci i vulkan Etna koji dominiraju gotovo cijelim područjem. Sjeverno od otoka nalazi se poznato Liparsko otočje sa još jednim aktivnim vulkanom po nazivu Vulcano. Tri mora okružuju Siciliju, a to su Jonsko na istoku, Tirensko na sjeveru i Sredozemno na zapadu. Od Apeninskog poluotoka Siciliju dijeli uski Messinski prolaz koji je u antičko doba bio poprište legenda i mitova.¹

Sicilija je podijeljena na devet provincija (sl. 1.) dijelom nazvanih i po imenima većih otočnih centara:

- Trapani,
- Palermo,
- Messina,
- Agrigento,
- Caltanissetta,
- Enna,
- Catania,
- Siracusa i
- Ragusa.

Najveći broj stanovnika živi u provinciji Palermo u kojoj se nalazi istoimeni grad. U Palermu se nalazi veliki broj antropogenih atrakcija koje će biti istaknute u daljnjem radu.

Usporedbe radi, otok Sicilija veličine nešto više od 25 tisuća km² broji oko 5 milijuna stanovnika, dok cijela Hrvatska, površinski duplo veća, ima nešto više od 4 milijuna ljudi.

¹ Boniface B., Cooper C., Cooper R., 2009: *Worldwide Destinations: The geography of travel and tourism*, Elsevier

Slika 1. Provincije na Siciliji

Izvor: <https://www.wikiwand.com/sh/Sicilija> (25.4.2020.)

2.1. Prometno – geografski položaj

Sicilija je sa ostatkom Italije ali i ostalim emitivnim zemljama (srednja i zapadna Europa) vrlo dobro prometno povezana. Dobra prometna povezanost i dostupnost su veoma bitne stavke za razvoj turizma u određenoj destinaciji pa tako i na Siciliji. Posjetitelji cijene kada imaju više mogućnosti dolaska na odredište a otok Sicilija im pruža upravo to. Na otoku su razvijeni pomorski, zračni i cestovni promet što posjetiteljima omogućava lakši dolazak i kretanje na otoku. Brojne trajektne linije omogućavaju veoma dobru povezanost otoka sa ostatkom kontinenta. Gotova svaka značajnija luka u Italiji ima izravne linije prema Siciliji. Najveće pomorske luke su luka Messina, koja je ujedno i najveća prirodna luka na Siciliji, zatim one u Palermu i Cataniji. Veliki dio u pomorskom prometu zauzimaju kruzери, veliki kružni brodovi kojim dolazi značajan broj ljudi na otok. Gotovo svakodnevno nekoliko kruzera uplovi u sicilijanske luke. Zbog velikog broja turističkih dolazaka na Siciliju, zračni je promet također razvijen. Najveće međunarodne zračne luke nalaze se u provincijama Cataniji (zračna luka Fontanarossa) i Palermu (zračna luka Punta Raisi). Osim njih, postoji i nekoliko manjih, ali također važnih zračnih luka – Comiso i Boccadifalco u Palermu, Birgi u Trapaniji te Lampedusa i Pantelleria. Nekoliko velikih autocesta koje povezuju gotovo sve veće sicilijanske gradove na otoku čine cestovni promet jako razvijenim. Za razliku od cestovnog, željeznički je promet i sva pripadajuća mu infrastruktura, veoma dotrajao i ne zadovoljava potrebe modernih putnika. Prije dvadesetak godina aktivna je bila ideja o mostu koji bi trebao otok

Siciliju direktno povezivati sa ostatkom kontinenta, no zbog neadekvatne infrastrukture i visoke cijene projekta, ideja nikad nije zaživjela.²

2.2. Turističko – geografski položaj

Sicilija je bogata prirodnim i kulturnim atrakcijama, a osim toga, posjetiteljima je na Siciliji važan i geografski položaj samog otoka. Naime, brojni otoci koji okružuju sicilijansku obalu atraktivni su za sve posjetitelje. Na sjevernoj obali Sicilije nalaze se prethodno navedeni Liparski otoci, na jugu Pelagijski otoci, Lampione, Linosa i Lampedusa, a na zapadu su smješteni Egadski otoci. Osim otoka, Sicilija ima nekoliko poznatih vrhova: Capo Boeo na sjeverozapadu otoka, Capo Peloro na sjeveroistoku i Capo Passero na jugu. Sicilija je brežuljkasto i planinsko područje čiji su vrhovi viši od 2000 m pa je iz tog razloga pogodna za planinarenje, penjanje i različite adrenalinske sportove i ekspedicije. Uz Messinski prolaz pruža se gorje Monti Peloritani koje se prema zapadu nastavlja u planinu Nebrodi i Madonie. Također, na otoku se nalazi jedan od najvećih i danas još uvijek aktivan vulkan Etna sa visinom od preko tri tisuće metara. Etna je najpoznatiji sicilijanski vulkan, jedan od rijetkih aktivnih u Europi te svake godine privlači veliki broj posjetitelja. Brojni vulkani na otoku pak predstavljaju opasnost od potresa koji su na Siciliji česti a neki od njih su u prošlosti ostavili velike tragove na stanovništvu, kulturnim i prirodnim atrakcijama.³

² Atlantia <https://www.autostrade.it/en/assistenza-al-traffico> (25.4.2020.)

³ Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=55789> (25.4.2020.)

3. PRIRODNA OSNOVA

Prirodna osnova sadrži određene elemente koji se definiraju kao njezine temeljne sastavnice, a to su: reljef, klima, tlo, vode na kopnu i more, flora i fauna. Ti su elementi zapravo glavni turistički resursi odnosno atraktivnosti koje privlače posjetitelje. Svakako valja naglasiti kako kvaliteta tla na određenom prostoru ne treba predstavljati atrakciju za posjetitelje, ali zato klima, flora i fauna te vode i reljef imaju veliku privlačnu moć. Upravo zato je Sicilija poznata po svojem vulkanskom reljefu, brojnim otocima koji okružuju otok te bogatoj flori i fauni koja obitava na ovom području. Blaga mediteranska klima i tri mora koja okružuju Siciliju omogućavaju razvoj kupališnog turizma kroz čak 6 mjeseci godišnje te razvoj poljoprivrede i maslinarstva. U nastavku rada obrađeni su osnovni elementi prirodne osnove Sicilije, odnosno reljef, klima, more i vode na kopnu te flora i fauna.

3.1. Reljef

Otok Sicilija najvećim je dijelom brežuljkasto i planinsko područje koje zauzima 24,4% površine otoka. Najveći dio planinskog područja prostire se na sjevernom dijelu otoka. Najpoznatije sicilijanske planine Peloritani, Nebrodi i Madonie nalaze se na sjeveroistoku otoka. Na istoku otoka nalazi se i vrh Etne, ujedno i najviši vrh na Siciliji koji doseže visinu od 3.370 m. Pico Carbonara, drugi po visini vrh na Siciliji (1977 metara) nalazi se na planini Madonie.⁴ Središnji je dio otoka uglavnom brežuljkast sa vrhovima nižim od 1000 metara. Tu su najvećim dijelom prisutne planine Erei. Zapadni je dio također obuhvaćen planinama a tu su prisutne planine Sicani sa najvišim vrhom Monte Cammarata (1578m) te ostale planine koje okružuju glavni grad otoka, Palermo. Na jugoistoku su nalaze planine Iblei.

14,1% površine Sicilije nizinskog je karaktera a najveća je Catanijska nizina koja se u istočnom dijelu otoka prostire na površini od 430 km². Nizinskih prostora ima i u pokrajini Trapani, na zapadnom dijelu Sicilije.

3.1.1. Vulkani

Sicilija ima ogromnu prirodnu baštinu, koju čine ne samo plaže, već i planine, jezera, parkovi i vulkani. Često se i puno govori o Etni, koja je nesumnjivo najpoznatiji vulkan na otoku, ali općenito se mora reći da otok karakterizira snažna seizmička i vulkanska aktivnost.

⁴ Trigiani, E., 2003: *Top 10 Sicilija*, Mozaik knjiga, Zagreb

Zahvaljujući položaju euroazijske i afričke tektonske ploče, Sicilija je područje vulkanskih aktivnosti, a najpoznatiji vulkani su Etna, Stromboli i Vulcano. Osim lave, postoje i druge tipične pojave: topla voda i para. Etna, najviši europski vulkan, nastao je prije 350 tisuća godina, a danas predstavlja jednu od najpoznatijih atraktivnosti otoka Sicilije. Popularna je i zbog činjenice da je pogodna za skijanje i planinarenje. Dok aktivni vulkani erupcijama nanose štetu obližnjim mjestima, osobito Messini i Cataniji, plodno vulkansko tlo stanovnici ipak koriste i iskorištavaju ga za uzgoj maslina, vinove loze i sl.⁵

Svojom stalnom eruptivnom aktivnošću, Etna je nesumnjivo, simbol istočne Sicilije. Međutim, pored Etne, na Siciliji postoje mnogi drugi vulkani, koji su uglavnom malo poznati. Mnogi od njih su podvodni vulkani i nose ime nekih otoka, ali samo ih je nekoliko još uvijek aktivno, dok većina zadržava samo nasljeđe drevnih erupcija. Eolsko otočje je sačinjeno od sedam eolskih otoka: Alicudi, Filicudi, Salina, Lipari, Vulcano, Stromboli i Strombolicchio te od nekih podvodnih planina. Karakteristika koja objedinjuje čitavo eolsko otočje, uključujući otoke i planine, jest činjenica da su svi vulkanskog porijekla. Dok su Stromboli i Vulcano još uvijek dva aktivna vulkana, ostale otoke čine složena magma. Otok Pantelleria nalazi se u središtu Sicilijanskog kanala i najveći je u regiji među circiklilijским otocima. Područje otoka Pantelleria također je vulkanskog podrijetla. Na otoku se još uvijek pojavljuju brojni sekundarni fenomeni vulkana, uglavnom tople vode i isparenja koja pokazuju trajnost djelovanja njegovog vulkana.

3.1.2. Otoci

Na sjevernoj obali Sicilije leže Liparski otoci, poznati i kao Eolski otoci (sl.2.). Taj je arhipelag turistički razvijeniji od ostalih sicilijanskih otoka. Ta je skupina vulkanskih otoka u Tirenskom moru nastala kao rezultat vulkanske aktivnosti u provinciji Messina. Liparski/Eolski otoci se sastoje od 7 većih otoka: Lipari, Stromboli, Vulcano, Salina, Alicudi, Filicudi i Panarea te desetak manjih. Na otoku Lipari postoje dva prirodna ulaza koja djeluju kao referentna točka: Marina Lunga i Marina Corta. Stari grad je okarakteriziran potpunom diverzijom: bezbroj dućana i kafića između strmih padina i uskih ulica. Kao najpoznatije vulkanske otoke valja istaknuti Stromboli i Vulcano koji se proučavaju već dvjestotinjak godina.⁶

⁵ Znanje.org <http://www.znanje.org> (25.4.2020.)

⁶ UNESCO <http://whc.unesco.org/en/list/908> (25.4.2020.)

Veliki dio obale otočja je teško pristupačan zbog svoje strmosti. Na vulkanskom tlu koje je dosta plodno najviše uspijevaju mediteranske kulture poput maslina, vinove loze i smokava. Stanovništvo se pretežno bavi ribarstvom, poljoprivredom i turizmom. Zaštitni znak otočja su macaklini, gušteri za koje se vjeruje kako znaju prepoznati dobru osobu, ugodno i vedru atmosferu te se tamo i nastanjuje. Na otoku postoje brojne pješačke ture za turiste, a također na sam otok može se stići brodom u dvije velike luke. Zbog svoje važnosti za vulkanologiju i geologiju, Liparski su otoci 2000. – e godine dodani na UNESCO – ov popis svjetske prirodne baštine.⁷

Na sjevernom dijelu sicilijanske obale nalaze se i otoci Salina, Stromboli, Vulcano, Filicudi i Alicudi te Panarea. Na sjeverozapadu se nalazi otok Ustica. Oko zapadnog vrha otoka nalaze se Egadski otoci, Favignana, Marettimo i Levanzo. Otoci Pantelleria i Pelagijski otoci nalaze se između južne obale Sicilije i Tunisa. Jedan od najmanjih otoka koji okružuju Siciliju je Favignana, otok koji je pak među najtraženijim na Mediteranu. Nalazi se u provinciji Trapani, na sjeverozapadu Sicilije, točno sedam kilometara od zapadne obale, između Marsale i Trapania. Pješčane plaže i kristalno čisto more karakteristični su za Favignanu, otok na kojem se nalazi više od 570 različitih vrsta tipično mediteranske flore i faune. Tipične bijele kuće s plavim i zelenim otvorima čine Favignanu još karakterističnijim u očima mnogih turista koji su došli na odmor. Obala Favignane razvedena je, puna špilja i ulaza, a prostire se na oko 33 km. Ukupna površina otoka je oko 19 km².

Slika 2. Liparski otoci

Izvor: <https://www.sailingeurope.com/hr/odredista/italija/liparski-otoci> (25.4.2020.)

⁷ Baldini, A., Valdes, G., 2005., *Arte e storia Sicilia*, Casa Boneschi

3.2. Obalni reljef

Sicilija ima trokutasti oblik, a njezine obale, koje možemo podijeliti na sjever, jug i istok, imaju ukupnu duljinu koja prelazi 1000 km. Oblik obale Sicilije vrlo je različit. Obala uz Tirensko more koja se uzdiže od Messine do Trapani općenito je visoka i nazubljena. Obala je vrlo raznolika i karakteriziraju je česte i široke uvale počevši od rta Capo Milazzo s kojeg se vidi arhipelag Eolskih otoka, zatim zaljev Patti i zaljev Termini koji je izdvojen od zaljeva Palermo. Nastavljajući od Palermo do Trapanija javlja se zaljev Castellammare i odavde se obala mijenja prelazeći s visokog i nazubljenog u nisko. Tu počinje pješčana i jednolična južna obala koja seže do Capo Passero, ekstremnog obronka jugoistočne Sicilije. Ovaj dio obale vrlo podsjeća na divlje teritorije sjeverne Afrike na koje se pruža pogled. Južna je obala dakle uglavnom niska, ali s nekoliko zatvorenih uvala iz krajnjih podnožja planina iza. Glavna obalna središta su Mazara del Vallo, Sciacca, Gela, Licata i Marina di Ragusa. Jonska je obala najraznolikija: visoka i ravna u sjevernom dijelu, od Mesine do Catanije, gdje se planine spuštaju do mora, dok središnji dio obuhvaća široku ravnicu Catanije. Ona je podijeljena na tri glavna zaljeva: zaljev Noto, zaljev Augusta i Catanski zaljev. Od Capo Passera do Siracuse obala je pješčana. Široki zaljev Catanije u početku predstavlja zlatni pijesak, ali zatim se krajolik mijenja i postaje obilježen prisutnošću visokih litica sve do Messine.⁸

⁸ Wonderful Italy <https://wonderfulitaly.eu/it/pagina/mari-fiumi-laghi-e-montagne-della-sicilia-2183.html> (7.5.2020.)

3.3. Klima

Klima je na Siciliji sredozemna, a okarakterizirana je vrućim ljetima i blagim zimama. Takva je povoljna klima stvorila mogućnost trajanja kupališne sezone do 6 mjeseci. Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, ona spada u C razred, što znači da prevladava umjereno topla kišna klima. Jugozapadni dio otoka obilježen je vrlo suhim ljetima i to zbog blizine Afrike i prisutnosti toplih afričkih struja. U unutrašnjosti otoka je klima nešto kontinentalnija na brežuljcima, gdje zime postaju umjereno hladne, a ljeta su i dalje vruća. Najhladnije je na najvišim dijelovima otoka odnosno na Etni, Madonie i Nebrodi. Snijeg je česta pojava na tim područjima. Što se otoka tiče, ovdje zima postupno postaje hladnija s povećanjem nadmorske visine, a iznad 800 metara može padati i snijeg. Kao i uvijek, ljeto je i na otocima najsušnije doba godine. U posljednjih nekoliko godina uočene su bitne promjene u klimi a koje su uzrokovane globalnim zatopljenjem. Posljedica toga je nestabilno vrijeme, kratkotrajni pljuskovi te povećanje prosječne temperature tijekom jeseni i proljeća.⁹

Tablica 1: Prosječne temperature, padaline te sati dnevnog i sunčevog svjetla

MJESEC	Sij	Velj	Ožu	Tra	Svi	Lip	Srp	Kol	Ruj	Lis	Stu	Pro
SREDNJA MIN. TEMPERATURA ZRAKA (°C)	10	10	11	13	16	20	23	24	22	18	14	11
SREDNJA MAKS. TEMPERATURA ZRAKA (°C)	15	15	16	18	22	25	28	30	27	23	19	16
PADALINE (mm)	72	65	60	44	26	12	5	2	42	98	94	80
SATI DNEVNOG SVJETLA (h)	10	11	12	13	14	15	14.5	14	12.5	11	10	9.5
INSOLACIJA (h)	4	4.5	6	7	9	11	12	10	9	6.5	5	4

Izvor: samostalna izrada autorice prema <http://www.thesicilyisland.com/climate-temperature-and-weather/> (25.4.2020.)

⁹ Fezer, S., 2009: *World Book*, Company Chicago, Chicago

U gore navedenoj tablici 1. prikazane su minimalne i maksimalne temperature zraka u °C, količina padalina te sati dnevnog svjetla i insolacija, također u satima. Prosječna temperatura zraka u ljetnim mjesecima iznosi između 20°C do 30°C no ona može biti i viša, čak 40 °C, a to sve zahvaljujući vjetru sciroccu koji puše iz smjera Sjeverne Afrike i sa sobom donosi vrlo visoke temperature. Godine 1999. na Siciliji je zabilježen europski rekord kada je zabilježena temperatura od 48,5C°. Zima je na Siciliji blaga sa temperaturama između 10°C i 19°C. U višim planinskim područjima javlja se snijeg ali samo u periodu od prosinca do kraja veljače.

Što se padalina na otoku tiče, u ljetnim su mjesecima oskudne, a kolovoz je popraćen sa tek 2 mm padalina. Upravo zbog toga se Sicilija često suočava sa sušama i nestašicama vode u pojedinim pokrajinama. Listopad je popraćen sa nešto više padalina, 98 mm. Osunčanost ili drugim riječima insolacija najveća je u srpnju te iznosi 12 h dnevno, a najmanje sunčeve svjetlosti ima tokom prosinca odnosno siječnja, svega 4 h dnevno.

U Palermu, glavnom gradu regije, s pogledom na Južno Tirensko more, zime su blage a ljeta vruća, kao i na ostalim obalama Sicilije. Grad je sklon sciroccu koji je sposoban povisiti temperaturu za nekoliko stupnjeva, ali i maestralu, vjetru koji dolazi sa Sardinije. Tijekom ljeta, kada prevladavaju sunčani dani, morski povjetarac ublažava vrućinu.

Može se dakle zaključiti kako je klima na Siciliji vrlo povoljna, izvori su blagi, a vrijeme je često ugodno te poziva ljude na okupljanje na plažama, vrlo popularnih većinu godine. Najbolje vrijeme za posjet plaži na Siciliji je ljeto, od lipnja do kolovoza. Temperatura mora je ugodna od srpnja do rujna. Travanj i svibanj su preporučeni mjeseci za planinarenje i obilazak gradova, dok ljeti ponekad može biti previše toplo. U listopadu su temperature blage ili ugodno tople, ali dani su kraći i vrijeme može biti kišovito i vjetrovito.

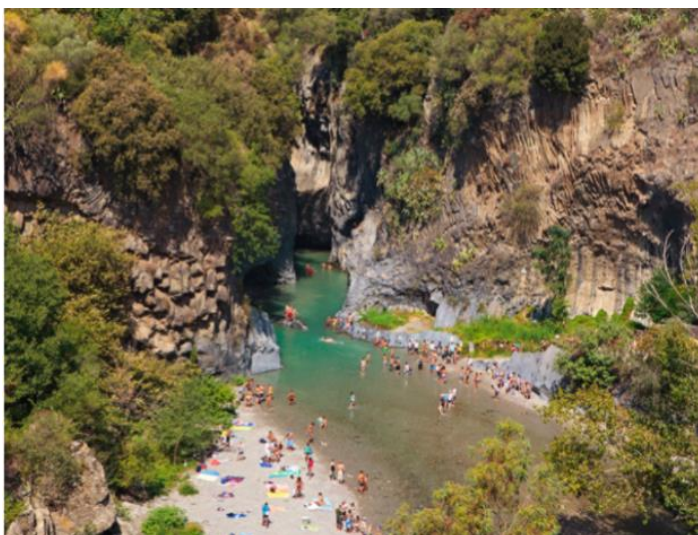
3.4. More i vode na kopnu

Sicilija je okružena trima morima – Sredozemnim na jugozapadu, Jonskim na istoku i Tiranskim morem na sjeveru. Povoljna sredozemna klima i toplo more pogoduju razvoju kupališnog turizma koji omogućuje uživanje u morskim aktivnostima čak 6 mjeseci. Najniža temperatura mora iznosi oko 15°C i to u siječnju, a najviša temperatura dosegne čak 27°C u kolovozu. Osim povoljne klime i toplog mora, Sicilija je poznata i po pješčanim plažama. Najpoznatije plaže su: Mondello Lido, Lido di Mortelle, Lido Mazzar te Giardini-Naxos.¹⁰

¹⁰ Global Sea Temperature <https://www.seatemperature.org/europe/italy/> (25.4.2020.)

Otokom teče nekoliko rijeka od kojih većina kroz središnje područje i ulazi u more na jugu otoka. Najpoznatije su rijeke Alcantara, Simeto i Salso. Rijeke Simeto, Alcantara, Anapo i Ciane ulijevaju se u Jonsko more, a Imera Settentrionale i Torto u Tirensko more. U prolaz koji dijeli Siciliju od Tunisa, odnosno Sicilijanski prolaz ulijevaju se rijeke Platani, Imera Meridionale i Belice. Najduža je rijeka Salso sa slivom dugačkim 144 km. Osim rijeke Salso, dugačak sliv imaju i Simeto (113 km), Belice (107 km) i Platani (103 km). Posebno je zanimljiva rijeka Alcantara, dugačka 48 km, koja izvire u gorju Nebrodi u provinciji Messina na sjeveroistoku Sicilije. Od svog izvora teče prema istoku, prolazeći kraj aktivnog vulkana Etne pa sve do ušća u Jonsko more. Rijeka prolazi kroz kanjon Etne dubok 20 m, što predstavlja atrakciju za turiste (sl. 3). Njezin je tok proglašen parkom prirode 2001. godine.

Slika 3. Kanjon rijeke Alcantare

Izvor: <https://www.wishsicily.com/alcantara-gorges/53> (25.4.2020.)

Sicilija također ima jedno prirodno jezero, Pergusu, no nažalost to je jezero ugroženo zbog iskorištavanja za potrebe ljudi. Jezera postoje u svim pokrajinama Sicilije, a ima ih više od 35: velika ili mala, na velikoj nadmorskoj visini ili na razini mora, sva imaju značajnu floru i faunu. Flora jezera varira o sastavu voda, njihovoj temperaturi, geološkom sastavu jezera i njegovoj dubini, kao i prema zemljopisnom položaju. Zbog nedostatka vode, regionalna politika započela je, nakon drugog poslijeratnog razdoblja, značajnu izgradnju brana i akumulacija za poljoprivredu i potrebe stanovništva. Upravo su iz tog razloga na Siciliji stvorena umjetna jezera. Izgradnjom brana stvorene su velike akumulacije vode, poput jezera Ancipa i jezera Pozzillo (sl. 4.) koje je najveće a ujedno i najpoznatije na Siciliji. Ono se nalazi u provinciji Enna, a njegov kapacitet iznosi 150 milijuna kubičnih metara vode, čija se upotreba dijelom koristi za lokalnu poljoprivredu. Oko jezera se razvilo šumovito područje koje se sastoji od

eukaliptusnih stabala danas od prirodnog interesa. Oko jezera su izgrađeni brojni sportski objekti, postoji škola veslanja te adrenalinski parkovi.¹¹

Slika 4. Jezero Pozillo

Izvor: <https://www.lagopozillo.it/gallery-lago-pozillo/> (26.4.2020.)

3.5. Flora i fauna

Vegetacija je na Siciliji veoma raznolika a može se opisati kao karakteristična zimzelena mediteranska vegetacija ili makija i garig. Bogate je ponude poljoprivrednih proizvoda poput agruma, smokava, grožđa, maslina, pistacija, badema i sl. Brojna drveća, poput jasena, ali i trave i grmovi cvijeća također se mogu lako pronaći na otoku. Siciliju karakterizira blaga klima, te ju predstavlja tipično mediteransko raslinje, barem u ravničarskim i obalnim područjima. Na preko 2000 metara nadmorske visine, posebno na području Etne, nalazi se veliki broj bukve, borova, breza i kestena, kao i mahovina i lišajeva. Tipične mediteranske biljke koje rastu na otoku su palme, borovi, trske i još mnoge druge. Poljoprivreda je bogata ogromnim površinama agruma, lješnjaka, badema, maslina i vinove loze. Element koji karakterizira teritorij je prisutnost svih vrsta sukulenta. Među njima su i vrlo velike agave, s dugim mesnatim listovima prošaranim žutom bojom duž rubova. Vrste cvijeća poput jasmina i orhideja, ali i egzotične biljke (banane, rogač, fikus) na otoku nisu rijetkost.¹²

U prošlosti je područje Sicilije bilo prekriveno šumama koje su posječene čije bi se drvo koristilo za brodove i plodno zemljište. Na nadmorskim visinama između 300m i 600m još

¹¹ Lago Pozillo <https://www.lagopozillo.it/> (26.4.2020.)

¹² Hrestak Biševac M., Šuper P., 2011., *Terra 3*, Profil, Zagreb

uvijek postoje šume hrasta crnike i plutnjaka. Posljedica krčenja šuma je nestajanje divljih životinja koje su obitavale na tim područjima.

Broj je životinja poput vukova, jelena, lisica i divljih mačaka značajno smanjen i zbog pretjeranog lova. Među gmazovima koji žive na Siciliji postoje zmijske, žabe, kornjače i gušteri. Za vrijeme proljeća i jeseni Sicilija postaje privremeno stajalište za odmor mnogobrojnim pticama selicama. Za razliku od malobrojnih životinja na sicilijanskom kopnu, morska je fauna veoma bogata, posebice ribom i različitim vrstama školjaka. Morsko dno otoka spada među najbogatije i najnaseljenije na cijelom Sredozemlju. Najpoznatija se ribarska mjesta nalaze na južnoj obali Sicilije. Veoma su popularne morske kornjače vrste "caretta caretta", kojih ima najviše uz Pelagijske otoke, na jugozapadnom dijelu otoka. Te su morske kornjače posebne zato što na otočju Pelagije zatrpavaju svoja jaja u pijesak.¹³

Kako bi ih se zaštitile od izumiranja, neke vrste životinja zaštićene su stvaranjem brojnih rezervata na otoku. Divokoze, lisice, čaplje i flamingosi i rode nalaze ta zaštićena područja u tim dijelovima gdje mogu živjeti i razmnožavati se daleko od opasnosti čovjeka.

¹³ Italy this way <http://www.italythisway.com/places/lampedusa.php> (26.4.2020.)

4. KULTURO – POVIJESNE ATRAKCIJE PREMA POKRAJINAMA

Kako je prethodno u radu navedeno, Sicilija se sastoji od devet različitih pokrajina te je svaka od njih okarakterizirana određenim elementima koje ih čine atraktivnima. Na relativno malom geografskom prostoru izmijenio se veliki broj različitih vladara i naroda i upravo su oni razlog brojnih kulturno-povijesnih spomenika, tradicija i načina života Sicilijanaca koji uvelike doprinose razvoju sicilijanskog turizma. U ovom poglavlju je riječ o kulturnim atrakcijama kojih na Siciliji ne manjka. Smatra se kako je najbolji način za prikaz kulturno – povijesnih atrakcija upravo ovaj, dakle kroz svako pot-poglavlje proći se kroz osnovna obilježja svake od devet sicilijanskih pokrajina te navesti najpoznatije kulturne atrakcije. U nastavku je rada obrađena svaka od gore spomenutih pokrajina, a prva na redu je predstojnica Sicilije, Palermo.

4.1. Palermo

Palermo je glavni grad Sicilije i peti po veličini grad u Italiji, odmah poslije Rima, Milana, Torina i Napulja. Smješten je u istoimenoj provinciji na sjeveru otoka, u zaljevu Mandello. Ubraja se u najbolje i najaktivnije luke na Tirenskome moru. Grad je osnovan od strane Feničana u 8. st. pr. Kr., a nazvali su ga Ziz, što u doslovnom prijevodu znači „cvijet“. Gradom su vladali brojni narodi - Kartażani, Rimljani, Grci, Arapi i Bizant, a kao posljedica različitih kultura i ljudi, grad je postao multi-kulturalno središte Sicilije. Za vrijeme vladavine Arapa u gradu je živjelo oko 300.000 stanovnika. Arapi su sa sobom donijeli nove biljne vrste poput limuna i naranče, šećernu trsku, pamuk i pšenicu, a sagradili su i brojne palače, trgove i terme. Vrhunac njihove vladavine bilo je uvođenje sustava navodnjavanja i akvadukata. Palermo je godinama glasio kao najbogatiji europski grad, usprkos jačanju još jednog novo-romanskog grada, Londona. Do 18. stoljeća Palermo postaje predstavnikom zapadnog dijela otoka, ali i mjesto prebivališta većine sicilijanskog plemstva. Palermova antička i srednjovjekovna povijesna četvrt veća je od bilo kojeg talijanskog grada, osim Rima. Palermo je kulturno središte sa sveučilištem, opernom kućom, arheološkim muzejom, knjižnicom i galerijom slika. Palermo je bogat brojnim turističkim atrakcijama - veličanstvena katedrala, teatri Massimo i Politema Garibaldi, palača Abatellis, arheološki muzej, jedna od najljepših fontana na svijetu - fontana Pretoria, odnosno sve one građevine čiju ljepotu niti godine nisu umanjile. Na kilometru dugačkoj ulici Corso Calatafimi nalazi se gotovo cijela povijesna baština grada

Palerma. Feničko-punsko groblje, rimski domovi (na trgu Piazza della Vittoria) i brojne barokne crkve i katedrale smješteni su upravo na tom području.¹⁴

Neke od ostalih poznatih kulturno povijesnih atrakcija u Palermu su Normanska palača (raskošna palača iz 9. stoljeća sa muzejom), Kapuncinske katakombe u kojima se nalaze samostan, manastir i grobnice, zatim Katedrala Monreale iz 12. stoljeća koja je bogata mozaicima, Palatinska kapelica, Santa Maria dell'Ammiraglio odnosno crkva poznata po bizantskoj umjetnosti i arhitekturi. Tu se također nalaze i Castello della Zisa, dvorac poznat po islamskoj umjetnosti, Modern Art Gallery Sant'Anna (muzej moderne umjetnosti), te brojne manje crkvice, manastiri, brojne palače i dvorci, kao i vile, vrtovi i fontane. Razvoju turizma pogoduju dakle povoljne klimatske prilike ali i neizmjereno vrijedni kulturno - povijesni opus.

4.1.1. Katedrala Uznesenja Svete Djevice Marije u Palermu

Jedna od najpoznatijih sakralnih građevina u Palermu je Metropolitiska katedrala Uznesenja Svete Djevice Marije, podignuta 1185. godine (sl. 5). Katedrala predstavlja arhitektonski kompleks više stilova tijekom različitih povijesnih dodataka, promjena i obnova, zbog čega je upisana na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Europi. Unutrašnjost katedrale bogata je mozaicima i grobnicama normanskih kraljeva. Od svog nastanka, katedrala u Palermu imala je funkcije štovanja i tvrđave, kao i pogrebni hram rezerviran za kraljeve, njihove obitelji i nadbiskupe. Stanovnici Palerma ju smatraju domom zaštitnice grada, sv. Rozalije, pa ju tradicionalno pohode svake nedjelje. Također, postoje i vrijedna umjetnička djela koja su sačuvana u Katedrali, posebno iz razdoblja renesanse. Uz spomenutu katedralu, u staroj gradskoj jezgri postoje brojni vrijedni objekti sagrađeni u 12. stoljeću. Ti su objekti građeni takozvanim normanskim stilom gradnje, a upravo je taj stil i vladavina Normana i Arapa bila presudna da se stara gradska jezgra uvrsti na UNESCO-u listu svjetske baštine.¹⁵

¹⁴ Fratus, B., Tomassoni, R., 1982: *Sicilia*, Istituto Italiano Edizioni Atlas S.p.A., Bergamo

¹⁵ Palermoviva <https://www.palermoviva.it/la-cattedrale/> (26.4.2020.)

Slika 5. Katedrala u Palermu

Izvor: <https://www.palermoviva.it/la-cattedrale/> (26.4.2020.)

Odlazak na jutarnju kavu Talijanima predstavlja običaj kojeg oni rijetko krše, a uz kavu u Palermu gotovo svi jedu neke vrste slastica. Najpoznatiji proizvod je cannolo, prženo tijesto sa kremom od sira ricotte. U gradu postoji još jedna aktivnost koju stanovnici ne preskaču, a to je odlazak na jednu od brojnih gradskih tržnica. Najpoznatije su stare arapske tržnice, od kojih je najpoznatija i najstarija Ballaro. Palermo, poput svakog modernog turističkog grada ima brojne restorane, kafiće, trgovine, razvijeno predgrađe, veliku luku i razvijenu mrežu autocesta. Riječ je dakle o modernom i užurbanom gradu prožetom različitim arhitektonskim stilovima i karakterističnim načinom života samo za Sicilijance. Palermo je također poznat po mnogobrojnim festivalima, najpoznatiji je festival Santa Rosalie koji je naziv dobio po istoimenoj zaštitnici grada, a uključuje sedmodnevnu zabavu sa paradama, vatrometima i glazbom. Noćni život u Palermu otkriva manje poznatu stranu grada, blistavu, modernu i dinamičnu: sicilijanska prijestolnica nije samo tradicija i povijest, već i zabava. Postoji nekoliko dijelova grada koji su popularni upravo zbog noćnog života – Borgo Vecchio, Vucirria, Champagneria i Mondello samo su neki od njih.

4.1.2. Sferracavallo

Nedaleko od užurbanog Palerma nalazi se mirno antičko naselje Sferracavallo, koje je danas postalo popularno za vodene sportove, poput ronjenja na dah. Smješten u podnožju brda Capo Gallo, Sferracavallo je dio provincije Palermo, u neposrednoj blizini plaža Mondello. Ovo malo mjesto osnovala je grupa ribara u 15. stoljeću i nazvala ga "Kalandrija". Poznat je po ukusnim i tradicionalnim ribljim restoranima smještenim na samoj obali. Također, uključen je u park prirode Isola delle Femmine - Capo Gallo. Selo je poznato po dvjema stražarnim kulama iz 14. i 15. stoljeća, zatim aristokratskim zgradama i špiljama koje se nalaze u blizini. Upravo

te drevne špilje uključuju impresivne pretpovijesne nalaze a najvažnije od njih su: Grotta dell'Impiccato, Grotta del Pecoraro, Grotta Conza.¹⁶

4.2. Agrigento

Agrigento je pokrajina na jugozapadu Sicilije sa nešto više od 450.000 stanovnika. Nalazi se na brežuljku, 3 kilometra sjeveroistočno od obale Jonskoga mora. Glavni grad pokrajine je istoimeni grad Agrigento. Smatra se jednim od najljepših središta na Mediteranu a počiva na brojnim ruševinama starih hramova. Osim pješčanih plaža koje se protežu kilometrima, pokrajina Agrigento ima izrazito bogatu kulturnu baštinu. U istoimenom gradu nalazi se tzv. Dolina hramova koja je pod UNESCO-vom zaštitom još od 1997. godine. Dolinu hramova sačinjavaju zidine i sedam hramova. Na mjestu Agrigenta nekoć je stajao bogati i moćni grad Akragas. Bila je to grčka kolonija, drevni grad sagrađen na brežuljku oko tri kilometra od mora. Danas o prošlosti svjedoče ostaci deset hramova sagrađenih u dorskom stilu, svetišta, nekropole kao i mnogobrojni trgovi. Ostatci hramova posvećenih Hefestu, Heraklu i Asklepju, kao i svetišta Perzefone i Demetre od velikog su značaja za Agrigento. Dolina hramova ili talijanski Valle dei Templi, najvažnija je znamenitost na Siciliji i ponos Talijana. Među mnogim vjerskim građevinama atraktivne su katedrala San Gerlando, gradska katedrala, opatija Santo Spirito i barokna crkva San Lorenzo.¹⁷

U Agrigentu se već tradicionalno svake godine održava festival pod nazivom "Sagra del Mandorlo in Fiore" (festival cvjeta badema). Prvotno održavana u veljači, posljednjih nekoliko godina održava se u ožujku zbog blažih klimatskih uvjeta. Grad Luigi Pirandello i atraktivna Dolina hramova svake godine ispunjeni su bojama, glazbom, plesovima i tipičnim lokalnim okusima koji uključuju ne samo Sicilijance koji dolaze sa svih strana otoka, već i turiste koji tako imaju priliku prisustvovati jedinstvenom događaju. Svrha festivala je proslaviti proljeće s procvatom stabala badema što simbolizira povratak u život nakon duge zime. Tijekom godina dodani su i "Međunarodni festival djece svijeta" i "Povijesna parada Italije".¹⁸

¹⁶ Sicily.co.uk http://www.sicily.co.uk/nearby_town/sferracavallo/ (26.4.2020.)

¹⁷ Charming Sicily <https://www.charmingsicily.com/it/agrigento.html> (26.4.2020.)

¹⁸ Mandorlo in Fiore <https://www.mandorloinfiore.online/mandorlo-in-fiore-la-festa-piu-colorata-dell-anno/> (26.4.2020.)

4.2.1. Konkordijin hram

Konkordija je rimska božica, prikazivana s rogom obilja u lijevoj i grančicom palme ili masline u desnoj ruci. Konkordijin hram (sl. 6.) je jedan od najbolje očuvanih grčkih hramova a nalazi se u poznatoj Dolini Hramova. Izgrađen je oko 430. godine pr. Kr. To je jedan od posljednjih sagrađenih hramova u Velikoj Grčkoj, a očuvanju je pridonijela činjenica da je pretvoren u kršćansku crkvu po želji Biskupa Gregoria, 597. godine. Izgrađen je, poput obližnjeg Hrama Juno, na čvrstom postolju osmišljenom da prevlada neravnine stjenovitog terena. Uobičajeno je ime dobio po Konkordiji, rimskoj božici harmonije, zbog latinskog natpisa iz rimskog doba koji se nalazi u blizini, a koji nije povezan s njim. U blizini hrama se nalaze i brojne katakombe. Ostali grčki hramovi su sačuvani samo djelomično budući da je lokalitet pretrpio potres a i stanovništvo je kamenje odnosilo za druge potrebe.¹⁹

Slika 6. Konkordijin hram u Dolini hramova, Agrigento

Izvor: <https://punkufer.dnevnik.hr/galerija/ponos-talijana-grad-s-pogledom-na-velicanstvene-hramove--550102.html/61641552/550102>
(26.4.2020.)

4.3. Siracusa

734. godine pr. Kr. na jugoistočnoj obali otoka Grci su podigli Siracusu, grad koji svojom poviješću danas najviše podsjeća na staru Grčku. Siracusa je glavni grad pokrajine Siracuse, trgovačko je središte poljoprivrednih proizvoda, a iz godine u godinu sve posjećeniji sicilijanski grad. Stari, povijesni dio grada nalazi se na otoku Ortigia koji je mostom povezan sa ostatkom grada na kopnu. Siracusa je bogata vrijednim arheološkim ostacima građevina iz različitih razdoblja čitave svoje povijesti te je upravo iz tog razloga od 2005. godine na

¹⁹ Le Valle dei Templi <https://www.lavalledeitempli.it/en/itineraries/temples-valley/concordia-temple/>
(29.4.2020.)

UNESCO-ovu popisu svjetske kulturne baštine. Najpoznatiji je Apolonov hram iz 565. g. pr. Kr., koji je ujedno i jedan od najstarijih grčkih hramova na Siciliji. Rimski amfiteatar i grčko kazalište također su sačuvani. U grčkom se kazalištu čuvaju dokazi o nekoliko povijesnih razdoblja, od prapovijesti do kasne antike i bizantske ere. Grčko kazalište jedno je od najvećih na svijetu, u cijelosti isklesano u stijeni. U davnim se vremenima koristila za predstave i popularne skupštine, danas je to mjesto na kojem grčke tragedije ponovno žive kroz seriju klasičnih predstava koje se održavaju svake godine.²⁰

U gradu se nalaze brojne gradske utvrde, vodovod, katakombe, crkve i palače. Jedna od reprezentativnijih građevina kojom se grad ponosi je Eurijalin dvorac, antička utvrda iz 401. g. pr. Kr. Utvrdu koju je djelomično projektirao veliki Arhimed, služila je Grcima za obranu od Kartazana i Rimljana. Ovaj je dvorac je jedno od najvećih i najcjelovitijih vojnih djela grčkog razdoblja. Gradska zaštitnica, sv. Lucija, bila je mučena nedaleko trga Santa Lucia, na mjestu gdje se danas nalazi crkva tog imena. Crkva potječe iz 304. godine, a ispod nje se nalaze dugačke katakombe. Blagdan sv. Lucije slavi se u prosincu svake godine, a dan je obilježen velikim slavljem. U svojoj bogatoj povijesti Siracusa – najposjećeniji grad na otoku, posebno se ponosi jednim od najvećih umova i velikim matematičarom Arhimedom, koji je u gradu rođen 287. g. pr. Kr. Jedna od posebnih zanimljivosti u gradu je akustična spilja Orecchio di Dionisie u kojoj je sirakuški vladar Dionizij držao svoje zatvorenike i prisluškivao njihove razgovore.²¹

4.3.1. Otok Ortygia

Ortygia (sl.7.) je otok povezan Siracusom sa nekoliko kratkih mostova. Naziv potječe od starogrčkog ortiksa, što znači "prepelica". Poznat je po dvorcu Maniace, iz Hohenstaufskog perioda, fontani Aretusa kao i mnogim crkvama, zidinama, hramovima i fasadama kao i Duomu na centralnoj ulici. Kako bi se sačuvalo ambijent, otok je uglavnom samo pješački, a neka su parkirna mjesta rezervirana samo za stanovnike. Otočić Ortigia povijesno je središte grada Siracuse. Unutar otoka postoje brojna arhitektonska zdanja iz različitih povijesnih razdoblja: od prvih prapovijesnih naselja, preko brojnih ostataka starogrčkih Bizanta i Normana.²²

²⁰ VisitSicily <http://www.visitsicily.info/en/10cosea/siracusa/> (26.4.2020.)

²¹ Đurić, T., 2000: *Sicilija na razmeđi svjetova*, Hrvatski zemljopis 46, 42-47

²² Visit Sicily <http://www.visitsicily.info/en/10cosea/siracusa/> (26.4.2020.)

Slika 7. Otok Ortygia

Izvor: <https://www.freetour.com/syracuse/ortygia-free-walking-tour> (26.4.2020.)

4.3.2. Val di Noto

Val di Noto je zemljopisno područje koje se nalazi na jugoistoku otoka Sicilije, u pokrajini Siracusa, a najpoznatije je po osam baroknih gradova koji se tamo nalaze. Godine 1693. snažan je potres uništio gotovu cijelu istočnu Siciliju, a najviše su stradali gradovi u Val di Noto-u. Ti gradovi su: Noto, Caltagirone, Militello, Modica, Catania, Ragusa, Scicili i Palazzolo Acreide. Nakon potresa, sicilijanske vlasti odlučile su obnoviti gradove, a na obnovi su radili samo vrhunski majstori. Izgradnja gradova u tada vrlo popularnom baroknom stilu pokazala se veoma uspješnom, a jedan od najboljih primjera te obnove je barokni grad Noto. Za potrebe obnove dovozio se kamen iz okolnih kamenoloma koji je bio najidealniji za stvaranje isklesanih dekoracija na novoobnovljenim zgradama. U uličicama Noto još je uvijek moguće diviti se pročeljima veličanstvenih crkava, drevnim palačama s fasadama i balkonima bogato ukrašenim maskama, kupidima i faunima, uvijenih stupova ukrašenih grozdima.²³

Na istočnom ulazu u grad prolazeći ispod kraljevskih vrata Porta Reale ulazi se u glavnu ulicu grada Noto, Vittorio Emanuele. Ta glavna ulica predstavlja primjer gradske arhitekture. U gradu se nalaze brojne barokne crkve, a najpoznatije su Chiesa di San Francesco all'Immacolata i Chiesa di Santa Chiara koje su poznate po tome što se u njima nalaze vrijedna umjetnička djela. U unutrašnjosti crkve Santa Chiare nalazi se skulptura iz 16. stoljeća koja prikazuje Bogorodicu s djetetom umjetnika Antonella Gaginija. Cattedrale di San Nicolo velebna je barokna katedrala posvećena sv. Nikoli, a nalazi se na vrhu poznatog Labisijeva stubišta. Katedrala čija je gradnja završila 1770. godine sadrži i barokne i klasične elemente.

²³ Strada del Val di Noto <https://www.stradadelvaldinoto.it/en/places-to-visit-in-sicily-siracusa-and-the-val-di-noto/> (26.4.2020.)

Njezinu bogatu vrijednost prepoznata je i od strane UNESCO - a. Također, palače u gradu Notu veoma su dobro sačuvane. Barokna palača Ducezio iz 1742. danas je gradska vijećnica, koja zajedno sa palačama plemićkih obitelji u ulici Cavour predstavlja primjer pravog sicilijanskog baroka. Grad Noto je zajedno sa 7 ostalih baroknih gradova 2002. godine upisan na UNESCO-vu listu svjetske baštine kao predstavnik vrhunca baroka u Europi.²⁴

4.4. Messina

Pokrajina Messina je jedna od devet sicilijanskih provincija te se nalazi na sjeveroistočnom dijelu otoka. Na jugu graniči sa pokrajinama Ennom i Catanijom, sa Palermom na zapadu, dok je istočni dio omeđen Jonskim morem a sjeverni Tirenskim. Glavni je i najveći grad, istoimena Messina. Treći po veličini grad na Siciliji broji približno 230.000 stanovnika, a duga povijest grada osjeti se i danas. Grad je osnovan u 8. st. pr. Kr. od strane Grka iz Kalkide. Messina je poznata po svojoj luci i poznatoj katedrali koju krase kip Svetog Ivana Krstitelja, Sakramentna Kapela i zvonik. Na glavnom se trgu nalazi fontana Orione, djelo Giovannia Angela Montorsolija. U Messini se nalazi i najveća prirodna luka u Sredozemnom moru odakle su brodovi, natovareni pšenicom i svilom proizvedeni u gradu, otplovljavali u Europu. Tu ponosno stoji 35 metara visoka osmerokutna stela Madonnina del Porto koja blagoslovi sve brodove koji ulaze u luku. Kip je izgrađen na krajnjem rubu poluotočnog luka: Djeвица, gradska zaštitnica, u lijevoj ruci drži Sveto pismo.²⁵

4.4.1. Taormina

Smješteno na klisuri na Jonskom moru smjestilo se prestižno odmaralište, grad Taormina (sl.8). To je mali grad na sjeveroistoku Messine, smješten na planini Tauro. Sa njega se pruža atraktivan pogled na najveći aktivni sicilijanski vulkan, Etnu. Grad je poput ostalih sicilijanskih gradova bio pod vlašću mnogih naroda, najprije Rimljana, zatim Normana, Arapa, pa i Španjolaca. Od 19. stoljeća Taormina se orijentira na razvoj turizma i turističke ponude, pa tako postaje jedno od najpoželjnijih turističkih odredišta na Siciliji. Grad je također poznat po mnogim znamenitostima, od kojih se ponajviše izdvajaju Grčko kazalište kojeg su Rimljani u 1. st. obnovili i pretvorili ga u kružnu arenu prikladnu za borbe gladijatora. Piazza del Duomo je gradski trg na kojem se nalaze barokna fontana i crkva Chiesa Madre, posvećena sv. Nikoli. Još se jedan važan trg nalazi u gradu, a to je Piazza Vittorio Emanuele. Tu je smještena palača

²⁴ Trigiani, E., 2003: *Top 10 Sicilija*, Mozaik knjiga, Zagreb

²⁵ Visit Sicily <http://www.visitsicily.info/en/10cosea/messina/> (26.4.2020.)

Corvaja te niz ukomponiranih stilova, arapskih, normanskih i gotičkih. Ulaz u srednjovjekovni dio grada predstavlja toranj Borgo Medievale. U blizini Taormine nalazi se maleni otok Isola Bella koji zahvaljujući šljunčanim plažama i kristalno čistim morem glasi za jednog od bisera Mediterana.

Slika 8. Taormina

Izvor: <https://nativetravel.ro/taormina-destinatie-exotica-din-sicilia/> (26.4.2020.)

4.5. Trapani

Trapani ima oblik srpa i zavidan zemljopisni položaj – nalazi se između dva mora, u podnožju planine Erice, u blizini arheološkog nalazišta Selinunte, ispred otoka Egadija i slanih močvara. Šetajući starim gradom, vidljivi su znakovi prolaska raznih civilizacija kroz stoljeća, a svi su ostavili arhitektonske, umjetničke i monumentalne dokaze. Obala Trapania prepuna je plaža i klifova, a najviše se ističe zaljev Castamere. Bijele pješčane plaže smještene su oko gradova Scopella i San Vito Lo Capo. Mnogi dijelovi okoliša u Trapaniu su zaštićeni, kao što je primjerice prirodni rezervat Zingaro, o kojem će biti riječ u daljnjem radu. Tu se nalazi i prirodni rezervat Paceco Saline koji štiti solane brojnim vjetrenjačama.

Bogatu povijesnu jezgru Trapania čine brojne građevine, spomenici i crkve. Najpoznatije crkve su svakako Katedrala di san Lorenzo sa baroknom uređenom fasadom te Bazilika Marie Santissime Annunziate. Regionalni muzej Pepoli (osnovan 1906. godine) sadrži vrijedno kulturno – povijesno nasljeđe Trapania od antičkog doba pa sve do danas. Ovdje je sačuvan mramorni kip Madone iz Trapanija iz sredine četrnaestog stoljeća. Cijela je pokrajina izuzetno bogata ostacima starih civilizacija koje su obitavale na tom području. U pokrajini Trapani nalazi se srednjovjekovni grad Erice koji sa svojom ogromnom poviješću i zidinama još iz doba Kartage predstavlja izuzetnu vrijednost za pokrajinu. U antičkom grčkom naselju Segesti

nalazi se Dorski hram i teatar. Izvan grada nalazi se mali otok Mothia na kojem su pronađeni ostaci civilizacije Feničana.²⁶

4.5.1. Chiesa del Purgatorio (Crkva Čistilišta)

Izgrađena između 1725. i 1747. godine ova je crkva (sl.9.) španjolskog podrijetla nezaobilazna stanica za sve tijekom posjeta Via Ridoli, glavnoj ruti okosnice grada iz osamnaestog stoljeća. Crtež je osmislio inženjer Giuseppe Fatone iz Andrije a pročelje je djelo Vitoantonio Buonvina i Bartolomea Martemuccia. Svi barokni ukrasi na crkvi fokusiraju se na temu smrti i iskupljenja duša. Na vrhu su anđeli i košare s voćem te pokajnice umotane u plamen. U središtu stoji Djevica Marija i dijete. Chiesa del Purgatorio iz osamnaestog stoljeća čuva "Misterije", 20 skulptura koje su napravili trapanski majstori, prikazujući Kristovu muku. Svakog Velikog petka održava se jedan od najstarijih vjerskih događaja u Italiji: procesija otajstva. Dvadeset remek djela nosi se ulicama grada. Velika povorka traje 24 sata te stvarajući uzbudljivo iskustvo religioznosti, zvukova, svjetla i boja. Skulpture ukrašene dragocjenim ukrasima i cvjetnim aranžmanima nose se na ramenima "Massarija". Od vrlo velike važnosti je osam slika koje je naslikao Francesco Oliva u drugoj polovici osamnaestog stoljeća, uključujući Ismijanog Krista.²⁷

Slika 9. Chiesa del Purgatorio

Izvor: <https://www.materacitytour.it/storie/la-chiesa-del-purgatorio-matera/> (27.4.2020.)

²⁶ Fratus, B., Tomassoni, R., 1982: *Sicilia*, Istituto Italiano Edizioni Atlas S.p.A., Bergamo

²⁷ Sassi Web <https://www.sassiweb.it/matera/la-citta-di-matera/chiese-del-piano/chiesa-del-purgatorio/> (27.4.2020.)

4.6. Enna

Pokrajina Enna nalazi se u središnjem dijelu otoka Sicilije a glavni grad je istoimena Enna. To je jedina sicilijanska pokrajina koja nema izlaz na more. Na sjeveru graniči sa pokrajinom Messinom i Palermom, na jugu sa Caltanissettom i na istoku sa Catanijom. Iako nema izlaz na more, Enna je poznata po brojnim jezerima i barama. Osim prirodnih atrakcija, pokrajina je poznata po arheološkim ostacima koji se nalaze na čitavom području, zatim ostacima iz grčko – rimskog perioda, srednjovjekovnim dvorcima te gradovima sa ostacima Normana, Aragonaca i Nijemaca. Područjem dominira dvorac Lombardia sa tornjevima kao i Katedrala Enna. Izgrađena je na visokom dijelu grada, smještajući se u sredinu onoga što je kasnije postalo i glavna ulica, Via Roma. Ispred crkve izgradili su i veliki trg, Piazza Mazzini, opravdan činjenicom da kršćani trebaju velike otvorene prostore za sudjelovanje u svetim svečanostima. 1943. katedrala u Enni postala je nacionalni spomenik voljom kralja Vittoria Emanuele 3. O povijesti Enne i Sicilije od brončanog do srednjovjekovnog razdoblja svjedoče muzeji Palazze Variano i Alessi. U blizini se nalaze sela Aidone i Morgantina koji su poznati po svojoj arhitekturi i arheološkim nalazištima te pokazuju vezu sa grčko – rimskim periodom. Enna je poznata i po glazbeno – umjetničkom festivalu Ennafestival.²⁸

4.6.1. Villa Romana del Casale

Rimska vila Romana del Casale (sl.10.) nalazi se u Piazzzi Armerini a dokaz iznimne vrijednosti potvrđen je upisivanjem na UNESCO –v popis svjetske baštine 1997. godine. Vrlo impresivan mozaični kompleks bio je razlog što se vila uvrstila na popis mjesta UNESCO – ve svjetske baštine, što je čini jednim od najvažnijih primjera arhitektonskog stila "Villa". Sagrađena je u razdoblju od 320. – 350. godine te sadrži 40 izvrsno očuvanih rimskih mozaika kojima je vila ukrašena. Vila se sastoji od mnogobrojnih soba koje okružuju glavno centralno dvorište i peristil sa 18 mramornih stupova. Ogromni mozaici ovog velikog imanja prekrivaju ne samo podove, već i zidove. Uz veliki utjecaj afričke umjetnosti, mozaici su ispunjeni figurama i geometrijskim uzorcima stila. Prvotno je vila pripadala bogatom aristokratskom rimskom senatoru, a sada je dostupna za javnost. Ova je vila primjer sposobnosti rimske kulture da prenese snagu svoje države, vojne i gospodarske organizacije, koncepata, vrijednosti i

²⁸ Fratus,B., Tomassoni,R., 1982: *Sicilia*, Istituto Italiano Edizioni Atlas S.p.A., Bergamo

zajedničkih oblika diljem Sredozemlja. I danas vila iznenađuje bogatstvom predmeta, realističnim promatranjem i energijom prikazivanja.²⁹

Slika 10. Mozaici u Villa Romana del Casale

Izvor: <http://www.visitsicily.info/en/villa-romana-del-casale/#post/0> (27.4.2020.)

4.7. Caltanissetta

Provincija Caltanissetta je jedna od devet sicilijanskih provincija a nalazi se na jugu otoka Sicilije. Graniči sa pokrajinama Palermom, Ennom, Cataniom i Ragusom. Prema zadnjem popisu stanovništva, na području je živjelo 270.500 stanovnika. Dio njene povijesno – prirodne tradicije su rudnici sumpora čiji su tuneli i prolazi urezani u tamošnje planine. Niže brežuljkasto područje pogodno je sa razvoj poljoprivrede. U Caltanissetti, kao i u ostatku otoka pronađeni su brojni arheološki ostaci a na području se nalazi veliki broj povijesnih spomenika i znamenitosti. Na brdu u blizini Caltanissette nalazi se arheološki park Gibil Gabib koji sadrži brojne ostatke iz 6. stoljeća prije Krista. Od posebne su važnosti su srednjovjekovni dvorci i utvrde poput dvorca Mussomelija iz 14. stoljeća. Od 1956. godine u središtem dijelu grada dominira Tritonova fontana smještena između katedrale Santa Maria la Nova i crkve San Sebastiana. Današnja Fontana, monumentalno djelo kipara iz Caltanissette Michaela Tripisciana i arhitekta Michelea Averna, prikazuje brončanog konja kojeg je Triton ukrotio i kojem su prijetila dva morska čudovišta.³⁰

4.7.1. Tržnica Strat'â Foglia

U povijesnom središtu Caltanissette nalazi se ulica Consultore Benintende, bogata bojama i mirisima koju posjetitelji obožavaju. U ovoj se ulici od kraja osamnaestog stoljeća ugošćuje

²⁹ Visit Sicily <http://www.visitsicily.info/en/villa-romana-del-casale/> (27.4.2020.)

³⁰ Fratus, B., Tomassoni, R.,1982: *Sicilia*, Istituto Italiano Edizioni Atlas S.p.A., Bergamo

povijesna tržnica Strat'â Foglia (sl.11). Cijela ulica je puna prodajnih štandova s voćem i povrćem, a tu postoje i prodavači sireva i raznih predmeta. Osim štandova, na tržištu se nalaze i pekare, mesnice i ribari, te trgovine egzotične hrane, što je dokaz multietničkog društva. U starom kvartu San Rocco tržnicu karakterizira prisustvo nekih mjesta od povijesnog i umjetničkog interesa, poput palače Natale Cosentino iz osamnaestog stoljeća, a čine ju dva krila povezana terasom, sekundarni ulaz u devetnaest palača Benintende i četiri zavjetna svetišta iz 19. i 20. stoljeća, među kojima je i Sveta obitelj s narodnom slikom naslikanom na staklu.³¹

Slika 11. Strat'â Foglia

Izvor: https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g194706-d7189716-Reviews-Mercato_Storico_Strata_a_Foglia-Caltanissetta_Province_of_Caltanissetta_Sicily.html (27.4.2020.)

4.8. Catania

Catania je drugi grad po veličini na otoku Siciliji te je administrativno središte istoimene pokrajine. Nalazi se na istoku Sicilije, na obali Jonskoga mora a od najvećeg sicilijanskog vulkana Etne udaljena je 30 –ak kilometara. Gradovi Catania, Caltagrione i Militello barokni su gradovi koji se nalaze na UNESCO-vom popisu svjetske baštine. Catania je u 17. stoljeću bila potpuno uništena od strane erupcije vulkana Etne te je kasnije potpuno obnovljena u baroknom stilu. Simbol grada je Slonova fontana na središnjem gradskom trgu. UNESCO je na svoj popis svjetske baštine uvrstio Cataniju jer predstavlja vrhunac završnog procvata

³¹ Visit Sicily <http://www.visitsicily.info/en/10cosea/caltanissetta/> (27.4.2020.)

baroka u Europi. U gradu se nalazi nekoliko palača a valja izdvojiti Palaču Slonova, Palaču Biscari te Palaču Valle. Od starih arhitektonskih zdanja ističu se grčko kazalište, dijelovi rimskog amfiteatra, dvorac Ursino iz 13. stoljeća, katedrala iz 11. – 12. stoljeća te najveća crkva na otoku, crkva San Nicolo iz 17. stoljeća.³²

4.8.1. Caltagirone

Caltagirone je grad u pokrajini Catania u kojem živi oko 39.000 stanovnika. Od Catanie je udaljen 70 kilometara u smjeru jugozapada. Gradom su vladali brojni narodi te je upravo iz tog razloga bogat brojnim vrijednim ostacima, zgradama, kulturom i načinom života. Grad je podijeljen na dvije cjeline koje dijeli ulica Via Roma. Na početku ulice nalazi se ograđeni prostor Villa Comunale odnosno javni vrt kojeg je u 19. stoljeću dizajnirao arhitekt Basile. Vrt ima karakteristike engleskih raskošnih vrtova. U vrtu se nalazi niz staza koje vode u osamljene prostore ukrašene keramičkim skulpturama, figurama i fontanama. U blizini se nalazi Teatrino (Muzej keramike) u kojem se nalazi vrijedna kolekcija keramičkih predmeta iz vremena Magne Graecie. Glavna je atrakcija u gradu stubište Crkve Gospe od brda (sl. 12.) iz početka 17. stoljeća koje se sa svojih 142 stube izdiže iznad grada. Ručno ukrašene stube prepune su keramičkih pločica sa različitim motivima. Ovaj dugi niz koraka povezuje stari (na vrhu) grad, sjedište vjerske vlasti i novi, u kojem je većina javnih službi. Svake se godine 25. srpnja stubište osvjetli svijećama koje oblikuju umjetnički doživljaj. Chiesa dei Cappuccini je crkva smještena na istočnom rubu grada, a sadrži ljupku oltarnu figuru Filippa Paladina, prikazujući Djevicu Hodegetriju nošenu na ramenima redovnika bazilike. Na lijevoj strani broda crkve nalazi se isprava Fra 'Semplice da Verona. Uz crkvu je umjetnička galerija s prikazom slika koje sežu od 16. stoljeća do danas. Museo Civico odnosno Gradski muzej ima stalni postav suvremenih majolskih djela. U jednoj sobi nalazi se pozlačeno drvo i srebrno leglo San Giacomina koji su se koristili u povorkama 25. srpnja sve do 1966. Jedna soba posvećena je Vaccarosima, dvjema generacijama slikara koji su djelovali tijekom 19. stoljeća. Na prvom katu muzeja nalazi se umjetnička galerija s radovima sicilijanskih umjetnika. Jedna atrakcija za sve posjetitelje grada je jarka boja koja se nalazi na vazama, tanjurima i drugim kućanskim proizvodima ali i na fasadama zgrada na mostovima i balkonima. To svjedoči o umjetnosti koja je ovdje stara koliko i podrijetlo samog grada.³³

³² Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11016> (29.4.2020.)

³³ Catania Sicilia <http://www.catania-sicilia.it/english/caltagirone.htm> (29.4.2020.)

Slika 12. Stubište Crkve Gospe od brda

Izvor: <http://angeles-sicilia.blogspot.com/p/bello-barroco.html> (29.4.2020.)

4.9. Ragusa

Ragusa je jedan od naj slikovitijih gradova na Siciliji te jedan od baroknih gradova jugoistočne Sicilije na popisu UNESCO-a. S novom zračnom lukom Comiso, udaljenom desetak kilometara, grad postaje popularno turističko odredište. Za pokrajinu visoravni karakteristični su suhozidi koji dijele kopnene površine. Stara Ragusa uništena je poput ostalih gradova Val di Nota strahovitim potresom 1693. godine, a obnovljena je u sicilijanskom baroknom stilu. Grad je podijeljen u tri dijela: moderna Ragusa, gornji grad Ragusa Superiore i najstariji dio, Ragusa Ibla, koji je najzanimljiviji za posjetitelje. Gradom dominira crkva Duomo di San Giorgio, djelo majstora Rosaria Gagliardija. U novom dijelu Raguse nalazi se katedrala Sv. Ivana Krstitelja sa pripadajućim zvonikom visokim 50 metara.³⁴

U gradu postoji arheološki muzej Ragusa (Museo Archeologico), smješten u dijelu Ragusa Superiore. Ovaj muzej sadrži nekoliko fascinantnih i važnih eksponata iz okolice. Jedna od najboljih znamenitosti na području Raguze je Castello di Donnafugata, pseudo-venecijansko-gotička seoska vila na selu. Vila je okarakterizirana mješavinom utjecaja, uglavnom datiraju iz kraja devetnaestog i početka dvadesetog stoljeća.

4.9.1. Ragusa Ibla

Ragusa Ibla (sl. 13.) dom je širokog spektra barokne arhitekture, uključujući nekoliko zapanjujućih palača i crkava. Gradnje Katedrale San Giorgio gdje se danas može vidjeti

³⁴ Baldini, A., Valdes, G., 2005., *Arte e storia Sicilia*, Casa Boneschi

katalonsko-gotički portal. Na pročelju crkve se nalazi 250 stepenica i masivni ukrašeni stupovi, kao i kipovi svetaca i uređeni portali. Na vrhu je velika neo-klasična kupola sagrađena 1820. godine. U uskoj ulici koja povezuje Ragusa Iblu i Ragusa Superiore nalazi se crkva Santa Maria delle Scale, sagrađena između petnaestog i šesnaestog stoljeća. Ova je crkva također teško oštećena u potresu 1693. godine, te je polovica te crkve obnovljena u baroknom stilu, dok je preživjela polovica zadržana u izvornom gotičkom stilu. Kapele su ukrašene platnima sicilijanskih slikara iz 18. stoljeća.³⁵

Slika 13. Ragusa Ibla

Izvor: <https://www.wondersofsicily.com/ragusa.htm> (29.4.2020.)

³⁵ Wonders of Sicily <https://www.wondersofsicily.com/ragusa.htm> (29.4.2020.)

5. OBLICI TURIZMA

Sicilija je otok koji nudi brojne mogućnosti, pa tako i različite oblike turizma. U ovom radu izdvojeni su ekoturizam, eno-gastronomski turizam i kupališni turizam kao najjači oblik turizma na sicilijanskoj obali. Također, analizirat i će se i kulturni turizam te manifestacijski turizam. Ipak, za razliku od ostatka Italije, turizam Sicilije je nešto slabije razvijen. Glavni je razlog tome udaljenost od emitivnih zemalja iz kojih gosti dolaze. Brojke govore da turistički sektor ostvaruje 7,6% prihoda na razini regije, odnosno da 47, 8% posjetitelja dolazi izvana, dok 52,8% čine domaći gosti, tj. Talijani.

Zahvaljujući arheološkim ostacima starih naroda poput Feničana, Arapa i Rimljana, Sicilija danas uspješno gradi turističku ponudu kulturne baštine. Kružna putovanja sa brodovima stvaraju novu vrstu turizma, nautički, koji postaje sve popularniji.³⁶

5.1. Ekoturizam

Turizam je jedan od sektora koji ima izravan utjecaj na okoliš pa se upravo iz tog razloga u novije vrijeme stavlja fokus na ekoturizam i na to kako uspostaviti održivi razvoj turizma. Prema definiciji Svjetske turističke organizacije (UNWTO) ekoturizam čine: „svi oblici prirodnog turizma u kojima je glavna motivacija turista promatranje i uvažavanje prirode i tradicionalnih kultura koje dominiraju u prirodnim područjima“.³⁷

Ekoturizam ima za cilj očuvati s vremenom sve prirodne resurse. Sicilija posljednjih godina užurbano radi na odgovornijem obliku turizma, kojeg su prvenstveno počeli razvijati male organizacije i udruge. U nastavku rada opisana su dva zaštićena područja na Siciliji, Prirodni rezervat Zingaro i Park prirode Nebrodi.

5.1.1. Prirodni rezervat Zingaro

Jedan od najpoznatijih prirodnih rezervata na otoku Siciliji, rezervat Zingaro (sl. 14.), može se pohvaliti bogatim biljnim i životinjskim svijetom. Prvi prirodni rezervat osnovan je u svibnju 1981. godine kada je grupa lokalnog stanovništva zaustavila politička nastojanja da kroz područje Zingara izgrade cestu. U prvom prirodnom rezervatu na Siciliji udaljenom sat vremena vožnje od glavnog grada Palerma, postoje mnoge zanimljive vrste biljaka, a

³⁶ Curić Z., Glamuzina N., Opačić V., 2013, *Geografija turizma*, Ljevak, Zagreb

³⁷ UNWTO <https://www.unwto.org/sustainable-development/ecotourism-and-protected-areas> (29.4.2020.)

sicilijanske lavande, divlji karanfili, divlji kupus, orhideje i irisi samo su neki od njih. Za orlove, sokole, sove, šišmiše, leptire i ježeve, prirodni rezervat Zingaro pravi je raj na zemlji. Rezervat se smatra jednom od najpoznatijih prirodnih atrakcija na otoku, a osim bogate flore i faune, tu se nalaze brojne uvale, strme litice, spilje i plaže. Većina posjetitelja dolazi upravo zbog plaža, a najpoznatija je Punta della Capreria, sa kristalno čistim morem. Na otoku nema niti jedne obalne ceste, nema automobila i buke osim one koja dolazi od vjetra i valova. Rezervat je moguće posjetiti samo pješice, na konju ili brodom i istražiti ga uskim prašnjavim stazama do njegovih osamljenih uvala i plaža. Što se cijena ulaznica tiče, one nisu visoke. Za odraslu osobu iznosi 5 eura, za djecu od 11 do 14 godina cijena je 3 eura a djeca mlađa od 11 godina imaju besplatan ulaz. Rezervat Zingaro je otvoren cijele godine.³⁸

Slika 14. Prirodni rezervat Zingaro

Izvor: <https://www.shutterstock.com/search/riserva+dello+zingaro> (29.4.2020.)

5.1.2. Park prirode Nebrodi

Park prirode Nebrodi (sl. 15.) je najveće zaštićeno područje na Siciliji. Osnovan je 1993. godine a obuhvaća površinu od 860 km², oko 70 km planina i 50% svih sicilijanskih šumskih površina. Park je podijeljen u četiri zone, a sve one djeluju po određenim propisima s ciljem očuvanja prirodne baštine zaštićenog lokaliteta. Kao što je već navedeno, šume su glavna značajka ovog područja a često se kaže kako park zbog velike količine šuma koje ovdje obitavaju predstavlja „pluća Sicilije“. Šume su važno stanište za bogatu floru i faunu, ali i jedinstveno područje močvara. Šume imaju poseban utjecaj i na klimu, a temperature variraju između 10°C i 12°C. Glavne karakteristike parka prirode Nebrodi su blage padine sa vrhovima oblikovanim pješčenjakom i glinom. Ovdje se nalaze i prostrane terase sa velikim dolinama kojima potoci

³⁸ Visit Sicily <http://www.visitsicily.info/en/the-zingaro-reserve/> (29.4.2020.)

teku prema Tirenskom moru. Vegetacija parka okarakterizirana je mediteranskim zimzelenim biljem, hrastom, bukvom i grmovima. U Nebrodi parku mogu se vidjeti brojni puhovi, kornjače, čaplje, jeleni, gnjurci te oko 150 vrsta ptica. Posebno bogatstvo parka čine stanovnici sela koji žive uz rub parka, a koji svojim tradicionalnim rukotvorinama pojačavaju jedinstven doživljaj. Od svog osnutka, park Nebrodi posvetio je posebnu pozornost svijetu škole s ciljem da doprinese širenju informacija o prirodnim aspektima Nebrodija i promociji kulture koja vodi prema poštovanju okoliša. Ta kultura i pažnja prema obrazovanju za okoliš također raste na nacionalnoj razini.³⁹

Slika 15. Park prirode Nebrodi

Izvor: https://www.snam.it/en/Sustainability/stories_from_the_regions/Snam_Nebrodi/ (29.4.2020.)

5.2. Eno - gastronomski turizam

Eno – gastronomiju možemo definirati kao spoj aktivnosti kod koje se susreću enologija (znanost o vinima) i tradicionalna gastronomija (znanost o hrani). U današnje je vrijeme važno razvijati oblike turizma koji ne narušavaju prirodne i kulturne vrijednosti a eno – gastronomija kao oblik turizma je izvrstan primjer kako ukomponirati tradiciju, kulturu i način života jednog mjesta bez ugrožavanja osnovnih prirodnih resursa.

Sicilija, najveći otok na Mediteranu, žarište je kultura u kojima se grčki i azijski utjecaji mogu naći u arhitekturi, u drevnim ruševinama različitih civilizacija i u jedinstvenoj kuhinji. Međutim, Sicilija nije samo mjesto izvanrednih spomenika, očaravajućeg krajolika i baroknih gradova, već je i zemlja koja nudi nevjerojatnu raznolikost izvrsnih berbi, drevnih podruma i vinograda, tipičnih i tradicionalnih jela ponovno otkrivenih u izvornom stilu. Sicilijanska kuhinja ima vrlo drevne korijene, kombinirajući grčke, arapske, normanske, španjolske i

³⁹ Parks.it <http://www.parks.it/parco.nebrodi/Eser.php> (29.4.2020.)

francuske elemente, koji stvaraju jedinstven spoj okusa. Ono najvažnije što sicilijanska gastronomija nudi jesu ekstra djevičanska maslinova ulja sa područja provincije Trapani, zatim sir Madonie Provola, tradicionalna peciva i deserti, kanoli sa ricotta sirom, brojna vina, začini, tjestenina, čokolada Modica te grah Polizzi Badda. Ispica, grad na Siciliji poznat je po proizvodnji sezama koji je na to područje donesen za vrijeme arapske vladavine. Sjemenke sezama važan su sastojak sicilijanske tradicije, koriste se u receptima za različite vrste kruha, kolačića i druga jela. Sezam iz grada Ispica uglavnom se koristi za izradu kobaita, specijalnih bombona napravljenih od meda, šećera i sezama, s mogućim dodatkom kore citrusa i badema.⁴⁰

U zemlji agruma i badema, maslina i krušaka, u malenom mjestu iznad Etne, Leonforte, stanovništvo posebnu pozornost pridaje breskvama. Tradicija je takva da se na još zelene plodove bresaka stavlja vrećica unutar kojih breskve rastu, a krajnji je rezultat intenzivnog okusa, gotovo karamelizirana breskva.⁴¹

Slow Food je organizacija u Siciliji koja posljednjih godina neprestano raste kao alternativa brzom hrani i štiti „rizične“ jedinstvene proizvode na otoku. Kao dio međunarodnog pokreta Slow Food promovira 'dobru, čistu i fer' hranu. U organizaciji Slow Food-a odvija se Terra Madre Salone del Gusto - međunarodna gastronomska izložba koja se svake dvije godine održava u Torinu, a okuplja proizvođače hrane, poljoprivrednike, ribare i obrtnike iz cijelog svijeta. Na Siciliji sada postoji više od 30 Presidia proizvoda, točnije hrane jedinstvene za određeni lokalitet, od povijesnog značaja i za koju se smatra da je ugrožena. U početku su proizvodi identificirani i katalogizirani u Slow Food's Ark of Taste kako bi stekli prepoznatljivost, a nakon što je utvrđen njihov status, promovirani su kao Presidia proizvodi kroz suradnju između Slow Food-a i proizvođača.⁴²

Gastronomija je dakle veoma važna u Siciliji, a osim što se posjetitelji želi upoznati sa lokalnom kuhinjom, cilj je tradicionalna jela zaštititi i nastojati ih očuvati od nestajanja. Treba se također dotaknuti i enologije, sicilijanskih vina koja su jedna od najpoznatijih na svijetu. Sicilijanci su proizvodili vino 4000. godina prije Krista. Njezina suha, topla klima sadrži redovito sunčano vrijeme i umjerene kiše koje odgovaraju proizvodnji vina. Vinska tradicija vidljiva je u svim dijelovima otoka, od Vittorije do planine Etne. Danas se na Siciliji proizvode

⁴⁰ Fondazione Slow Food <https://www.fondazione Slow Food.com/en/slow-food-presidia/ispica-sesame/> (29.4.2020.)

⁴¹ Fondazione Slow Food <https://www.fondazione Slow Food.com/en/slow-food-presidia/peach-in-a-bag/> (29.4.2020.)

⁴² Sicily Unlimited <https://sicilyunlimited.com/food/slow-food-sicily/> (29.4.2020.)

neke od najelitnijih etiketa u Italiji. Nero d'Avola je najzastupljenije i najslavnije crveno grožđe. Daje vina duboke boje i okusa, umjerene strukture, sočne kiseline i mekih do srednjih tanina. Najpoznatije vino na Siciliji je vino Marsala koje se proizvodi u kontinentalnom dijelu pokrajine Trapani. Malvasia, Chardonnay i Moscato bijela su vina koja su također poznata na otoku. Na Siciliji postoje mnogobrojne Food & Wine ture koje gostima omogućavaju jedinstvene doživljaje tog mjesta.⁴³

5.3. Kupališni turizam

Za kupališni turizam posebno su važni Liparski i Egadski otoci. Podmorski je svijet izrazito bogat, a more je čisto. Spektakularan krajolik nastao vulkanskim djelovanjem prepoznao je UNESCO koji je Liparske otoke uvrstio na popis svjetske baštine. Liparsko otočje predmet su proučavanja geologa, a brojni su nalazi baš sa ovog područja pomogli znanstvenicima da dođu do određenih zaključaka o vulkanskim aktivnostima tijekom prošlosti. Tu se nalaze brojne pješčane plaže koje najviše privlače posjetitelje. Sjeverozapad Sicilije, posebice uz obalu Golfo di Castellammarea, bogat je šljunčanim plažama. Jedno od omiljenih talijanskih ljetovališta je Cefalu, smješteno na sjeveru otoka, a karakteriziraju ga duge pješčane plaže ali i bogati društveni život u centru grada. Također, kupališni se turizam razvio i u zaljevu Mandello, smješten između dva brda, Monte Gallo i Monte Pellegrino. Tu se nalazi i glavni grad Palermo, stoga je i za očekivati veliki broj posjetitelja na ovom području. Sicilija zbog svojeg geografskog položaja, reljefa i povoljne klime nudi velike mogućnosti za daljnji razvoj, kako kupališnog, tako i ostalih oblika turizma.⁴⁴

Najatraktivnija sicilijanska kupališta i plaže navedene su u nastavku:

- Isola Bella - otočić u blizini Taormine, poznat i pod nazivom Biser Jonskog mora, nalazi se unutar malog zaljeva na Jonskom moru; postoji uska staza koja otok povezuje s kopnom; mala i prilično stjenovitu plažu koja je popularno odredište za sunčanje
- Cala Rossa - smještena sjeverozapadno od otoka Favignana; uvala je dobila ime po boji krvi koja se izlila u njene vode tijekom pučkih ratova; može se doći morskim putem, brodicom ili kopnom - strmom, ali slikovitom stazom

⁴³ Best of Sicily <http://www.bestofsicily.com/wine.htm> (29.4.2020.)

⁴⁴ Sicily Web <http://sicilyweb.com/turismo/spiagge.htm> (29.4.2020.)

- Mondello - između Monte Galla i Monte Pellegrino; povijest i priroda u sinergiji; pješčane plaže i kristalno čista voda.⁴⁵

5.4. Kulturni turizam

Kao što je u prethodnim poglavljima spomenuto, Sicilija je regija koju karakterizira tisućljetna kultura, bezbrojni spomenici, arheološka područja te muzeji sa zanimljivim nalazima. Sicilija se sastoji od devet pokrajina a svaka od njih bogata je brojnim kulturno – povijesnim atrakcijama koje su svoju vrijednost zadržale od daleke povijesti. Posjet današnjoj Siciliji postaje prilika da se osjeti i doživi povijest koju su živjeli Feničani, Grci, Rimljani, Bizantinci, Arapi, Normani i Španjolci. Turizam je, zahvaljujući bogatstvu svoje kulturne i umjetničke baštine, koji privlači brojne posjetitelje iz Italije i inozemstva, uvijek bio jedno od najproduktivnijih dijelova palermuskog i sicilijanskog gospodarstva.

Neke od najvrjednijih kulturno – povijesnih atrakcija u Palermu su: Palermitanska katedrala, Normanska palača, crkva Cappella Palatina, muzej Museo Archeologico, Kapucinske katakombe, crkva Santo Spirito, kazalište Massimo, te mnogobrojne palače, vile, manastiri i galerije.⁴⁶

Ostale su sicilijanske pokrajine također bogate kulturno – povijesnim atrakcijama. Tako se primjerice u Agrigentu nalazi poznata Dolina Hramova u kojoj su smješteni mnogobrojni grčki i rimski hramovi, a jedan od najpoznatijih i najbolje očuvanih je Konkordijin hram. Sljedeća je pokrajina Catania, odnosno područje gdje je smješten najpoznatiji aktivni vulkan na Siciliji, Etna. U ovoj se pokrajini nalazi poznato rimsko kazalište, palača Biscari, samostanska crkva Sant'Agata, utvrda Ursino, muzej Civico i brojne druge atrakcije. Pokrajina Siracusa poznata je po grčkom kazalištu, drevnim kamenolomima, katedrali Santa Maria delle Colonne, rimskom amfiteatru i brojnim drugim atrakcijama koje privlače posjetitelje.⁴⁷

Tu je također pokrajina Enna sa poznatom katedralom, utvrdom Lombardia, crkvama Santa Chiara, S. Giuseppe, S. Francesco D'Asissi, kuli Torre di Federico i glavnom trgu Piazza

⁴⁵ Skyscanner <https://www.skyscanner.it/notizie/le-10-spiagge-piu-belle-della-sicilia> (29.4.2020.)

⁴⁶ Fratus, B., Tomassoni, R.,1982: *Sicilia*, Istituto Italiano Edizioni Atlas S.p.A., Bergamo

⁴⁷ Skyscanner <https://www.skyscanner.it/notizie/le-15-citta-piu-belle-della-sicilia> (7.5.2020.)

Vittorio Emanuele. Messina je poznata također po katedrali, zvoniku, regionalnom muzeju i tvrđavi San Salvatore. Ragusa je najpoznatija po katedrali San Giovanni, crkvi San Giorgio, gradiću Modica, starom gradu Ragusa Ibla te dvorcu Castello di Donnafugata. Santa Maria La Nova - katedrala, Piazza Garibaldi, crkva San Domenico te palača Moncada atraktivniji su dijelovi kulturne baštine pokrajine Caltanissetta. Posljednja pokrajina Trapani poznata je po svojem starom gradu, katedrali di San Lorenzo, crkvi Sant'Agostino te palači Cavaretto.

Može se dakle zaključiti kako je kultura veoma važna u životu Sicilijanaca ali i brojnih posjetitelja koji dolaze ovamo na odmor. Danas ima različitih vrsta turista, onih kojima je na prvom mjestu uživanje u destinaciji, rekreacija i aktivan odmor te onih kojima je primjerice važnija kultura, lokalna gastronomija te način života domicila. Jedno je sigurno – sicilijanske crkve, katedrale, palače i muzeji rijetko koga ostavljaju ravnodušnim. Mnogobrojne su kulturno – povijesne atrakcije na području otoka Sicilije koje nagovještaju kako je nekad na ovom prostoru bilo puno kretanja naroda koji su sa sobom donosili različite običaje, tradiciju i način života. Izgrađene su brojne katedrale, crkve i muzeji, ali i utvrde i kazališta.

Ipak, ta velika kulturna vrijednost možda je važnija sicilijanskom narodu nego samim posjetiteljima budući je u nekoliko zadnjih godina vidljiv blagi pad zainteresiranosti za kulturu i kulturni turizam kod posjetitelja. No čak ni to ne umanjuje vrijednost sicilijanske kulturno – povijesne baštine koja je stoljećima ostala sačuvana.

5.5. Manifestacijski turizam

Sicilija je osim po mnogobrojnim prirodnim i kulturnim atrakcijama poznata i po brojnim manifestacijama koje se odvijaju na svakom koraku ovog talijanskog otoka. Sicilijanci su jednostavno takav narod da vole slaviti i družiti se jedni s drugima. Oni slave slavne Sicilijance, proljeće, procvat cvijeća, voće, Arhimeda ali i brojne druge osobe i stvari iz njihova svakodnevnoga života. Svaka svečanost uključuje narodnu glazbu i jelo, a završava spektakularnim vatrometom. U nastavku su navedeni neki od najpoznatijih festivala na Siciliji.

Festa di Sant'Agata – narod Catanie dva dana (3. – 5. veljače) slavi Svetu Agatu, paradirajući ulicama, jedući i vičući. Zatim su tu Sagra del Mandorlo in fiore (Festival cvjetanja badema) koji se odvija prva dva tjedna u veljači u Agrigentu te Martedì Grasso (karneval) koji se odvija u utorak prije Korizme u brojnim gradovima diljem otoka. Za vrijeme Uskrsa postoje brojne

svečanosti kojima se obilježava ovaj blagdan. U Siracusi se prve i druge nedjelje u mjesecu svibnju odvija svečanost Santa Lucia delle Quaglie, kojom se grad zahvaljuje sv. Luciji što je 1642. godine spasila Siracusu od gladi. Trećeg tjedna u svibnju, u UNESCO zaštićenom baroknom gradu Noto, cijele ulice budu prekrivene dizajnom latica cvijeća, a sve zbog festivala Infiorata. Renesansni glazbeni festival koji se odvija od 13. – 15. kolovoza jedan je od najboljih glazbenih festivala na Siciliji. Vrhunski umjetnici iz renesanse i srednjovjekovne glazbe nastupaju u planinskom selu Erice, a festival se stapa sa slavljem u Ferragostu. Festa di St. Bartolomeo odvija se 24. kolovoza na Liparskim odnosno Eolskim otocima, a sve kako bi se obilježio festival njihovog zaštitnika.⁴⁸

Ovim dijelom rada utvrđeno je kako Sicilija osim glavnih oblika turizma, odnosno kupališnog, kulturnog i eko – turizma ima mogućnosti i već odavno razvija eno – gastronomski turizam kao i manifestacijskih oblik turizma. Kako je prethodno rečeno, na otoku se odvijaju brojni zanimljivi festivali i svečanosti koje privlače veliki broj domaćih i stranih posjetitelja, a upravo se na taj način slavi i štuje stoljećima duga tradicija i kultura sicilijanskog naroda. Potrebno je naglasiti kako gore navedeni festivali nisu jedini koji se odvijaju na Siciliji već postoji niz drugih prikladnih kako za mlađu tako i za stariju populaciju.

⁴⁸ Sicily – tour <http://www.sicily-tour.com/festivals-of-sicily> (7.5.2020.)

6. SMJEŠTAJNI KAPACITETI, TURISTIČKI DOLASCI I NOĆENJA

Siciliji je razvijena turistička destinacija koja iz godine u godinu bilježi rast broja posjetitelja. Iako su nešto brojniji domaći posjetitelji, stranih gostiju također ne manjka na Siciliji. Ovo je poglavlje namijenjeno turističkoj statistici otoka Sicilije u kojem će se obraditi prvo obraditi turistički smještajni kapaciteti, zatim turistički dolasci prema pokrajinama te je na samom kraju riječ o turističkim dolascima i noćenjima domaćih i stranih turista.

6.1. Smještajni kapaciteti na Siciliji

Ovaj je dio rada namijenjen analizi svih smještajnih kapaciteta na otoku Siciliji za usporedne godine 2017., 2018. i 2019. Dolje prikazana tablica (tab.2) prikazuje broj smještajnih objekata i turističkih postelja, a navedeni su hoteli, kampovi i turistička naselja, privatni apartmani, agro-turistička domaćinstva, *Bed & Breakfast* smještaj te ostale vrste smještaja.

Tablica 2. Broj smještajnih objekata i turističkih postelja (2017./2018./2019.)

KATEGORIJA SMJEŠTAJA	BROJ SMJEŠTAJNIH OBJEKATA			BROJ TURISTIČKIH POSTELJA		
	2017.	2018.	2019.	2017.	2018.	2019.
Hoteli	1.302	1.319	1.333	123.515	123.972	123.716
Kampovi i turistička naselja	86	84	87	26.980	26.547	25.416
Privatni apartmani	1.544	1.697	1.968	20.280	21.351	23.588
Agroturistička domaćinstva	307	312	509	6.444	6.550	10.410
Bed & Breakfast smještaj	3.276	3.509	3.688	19.923	21.448	21.430

Ostale vrste smještaja	235	234	63	6.118	6.067	2.574
UKUPNO	6.750	7.155	7.648	203.260	205.890	207.134

Izvor: samostalna izrada autorice prema

http://pti.regione.sicilia.it/portal/page/portal/PIR_PORTALE/PIR_LaStrutturaRegionale/PIR_TurismoSportSpettacolo/PIR_Turismo/PIR_Archetematiche/PIR_Linkutili/PIR_7338501.618136477 (7.5.2020.)

Gore prikazana tablica prikazuje kako najveći broj turističkih smještajnih kapaciteta zauzimaju B&B objekti, zatim privatni apartmani i hoteli te ostali. Najveći broj postelja nalazi se u hotelima. Iz priloženog vidljiv je rast i u broju smještajnih kapaciteta i broju postelja.

6.2. Turistički dolasci u pokrajine Sicilije

Ovaj je dio rada namijenjen turističkim dolascima u sve pokrajine Sicilije, a kao primjer uzete su godine 2017., 2018. i 2019. Sljedeća tablica (tab. 3.) prikazuje upravo turističke dolaske na Siciliju u prethodno navedenim godinama.

Tablica 3. Turistički dolasci u pokrajine Sicilije (2017./2018./2019.)

POKRAJINA	DOLASCI		
	2017.	2018.	2019.
Agrigento	330.506	319.199	395.305
Caltanissetta	63.508	61.237	61.437
Catania	934.578	951.513	922.149
Enna	66.030	69.525	71.466
Messina	997.421	1.042.127	1.056.233
Palermo	1.044.780	1.138.322	1.188.015
Ragusa	274.409	312.122	304.404

Siracusa	447.668	415.347	443.490
Trapani	608.642	688.663	676.220
UKUPNO	4.857.542	4.998.055	5.118.719

Izvor: samostalna izrada autorice prema

http://pti.regione.sicilia.it/portal/page/portal/PIR_PORTALE/PIR_LaStrutturaRegionale/PIR_TurismoSportSpettacolo/PIR_Turismo/PIR_Areetematiche/PIR_Linkutili/PIR_7338501.618136477 (30.4.2020.)

Prikazana tablica dakle pokazuje broj turističkih dolazaka na Siciliju u usporednim godinama 2017., 2018. i 2019. te se može zaključiti kako je vidljiv rast. Određene pokrajine poput Palermo i Enne bilježe veliki rast turističkih dolazaka u 2018. i 2019. godini u odnosu na prethodnu 2017. dok primjerice pokrajina Caltanissetta bilježi više-manje linearnu stopu rasta.

6.3. Turistički dolasci i noćenja domaćih i stranih turista na Siciliji

Kako je na početku rada navedeno, Sicilija bilježi veći broj turističkih dolazaka i noćenja od domaćih turista, Talijana, nego od stranih posjetitelja. Jedan od razloga je udaljenost emitivnih tržišta od Sicilije. U sljedećoj tablici (tab. 4.) prikazani su dakle turistički dolasci i noćenja domaćih i stranih turista na otoku Siciliji za godine 2017., 2018. i 2019.

Tablica 4. Turistički dolasci i noćenja domaćih i stranih turista (2017./2018./2019.)

PODRIJETLO	KRETANJE	2017.	2018.	2019.
Domaći gosti	Dolasci	2.688.753	2.686.092	2.719.312
	Noćenja	7.462.705	7.436.386	7.504.039
Strani gosti	Dolasci	2.168.789	2.311.963	2.399.407
	Noćenja	7.242.221	7.698.873	7.653.991
UKUPNO	Dolasci	4.857.542	4.998.055	5.118.719
	Noćenja	14.704.926	15.135.259	15.158.030

Izvor: samostalna izrada autorice prema

http://pti.regione.sicilia.it/portal/page/portal/PIR_PORTALE/PIR_LaStrutturaRegionale/PIR_TurismoSportSpettacolo/PIR_Turismo/PIR_Areetematiche/PIR_Altricontenuti/PIR_6584964.046479105/Rapporto_2017_def_0.pdf (1.5.2020.)

Na gore navedenoj tablici prikazani su turistički dolasci i noćenja domaćih i stranih gostiju za godine 2017. i 2018., a iz kojih se može zaključiti kako su domaći gosti brojniji od stranih, što se vidi u razlici od otprilike 300.000 više domaćih gostiju u objema godinama. Zanimljivo je da je 2018. godine više noćenja ostvareno od strane gostiju koji nisu iz Italije a mogući razlog tome je to što domaći gosti koji posjećuju Siciliju ostaju kraće i odlaze na neku drugu destinaciju, dok strani gosti noće više, ostaju duže, obilaze više mjesta i slično.

7. ZAKLJUČAK

Na samom kraju ovog završnog rada valja napomenuti kako prezentirani čimbenici imaju veliki utjecaj na turistički razvoj otoka Sicilije. Sicilija je sa bogatom prirodnom i kulturnom baštinom veoma popularna turistička destinacija. Neke od najpoznatijih prirodnih i kulturnih obilježja su vulkan Etna, plaže, Liparski otoci, prirodni rezervat Zingaro, park prirode Nebrodi i brojni drugi. Kulturna baština također je veoma bogata na otoku, a valja izdvojiti grad Palermo, barokne gradove iz Val di Nota, brojne katedrale, crkve i palače.

Prirodna obilježja otoka poput aktivnog vulkana Etne, Liparskog otočja i brojnih parkova prirode i prirodnih rezervata privlače brojne ljubitelje prirode. Još jednu vrstu prirodnih atrakcija čine kilometrima duge, bijele pješčane plaže koje se prostiru na Mediteranskom, Jonskom i Tirenskom moru. Blaga klima u kombinaciji sa njima čine Siciliju idealnu destinaciju za kupališni turizam.

Kulturno – povijesna baština koja je rasprostranjena u svim dijelovima otoka, također privlači veliki broj posjetitelja. Sicilija je bogata arheološkim parkovima antičke Grčke i Rima, brojnim crkvama i katedralama, rimskim vilama i muzejima. Na ovom se području također nalaze i brojni barokni gradovi, utvrde i dvorci. Budući su Sicilijom u prošlosti vladali brojni narodi, ona je danas bogata mješavinom tradicija, kultura i običaja.

Dokaz iznimne vrijednosti prirodne i kulturne baštine otoka je i dugačak popis atrakcija koje se nalaze na UNESCO – voj listi svjetske baštine. Tu su se smjestili vulkan Etna i Liparsko otočje, zatim povijesna jezgra Siracuse i nekropola Pantalica, barokni gradovi u dolini Val di Noto, jezgra Palermo, Dolina hramova u Agrigentu, Villa Romana del Casale te katedrale Cefalù i Monreale.

Otok Sicilija nije bogat samo prirodnom i kulturnom baštinom, već i brojnim festivalima, noćnim životom, ali i tradicionalnom gastronomijom i brojnim vinima koji zasigurno kod posjetitelja stvaraju jedan poseban doživljaj. Upravo zato su u ovom radu definirani i obrađeni sljedeći oblici turizma: eko – turizam, kulturni turizam, kupališni turizam, eno – gastronomski turizam te manifestacijski turizam. Sicilija je poznata po prirodnoj baštini i brojnim nacionalnim parkovima te stoga ima mogućnosti razvijati eko – turizam, kao i kupališni budući da je more ugodne temperature čak 6 mjeseci u godini. Kulturni turizam razvijen je zahvaljujući brojnim kulturno – povijesnim spomenicima, crkvama i katedralama, kao i palačama i dvorcima. Eno – gastronomski turizam bazira se na lokalnoj gastronomiji i brojnim

domaćim vinima kojima sicilijanska zemlja i klima pogoduju. Također manifestacijski turizam koji se već nekoliko godina užurbano razvija, privlači veliki broj posjetitelja a upravo su te manifestacije, festivali i lokalna slavlja razlog što se ovaj oblik turizma razvija na otoku.

Najnoviji statistički podaci za razdoblje 2017., 2018. i 2019. godine pokazuju kako broj turističkih dolazaka i noćenja rastu iz godine u godinu. Vidljivo je kako među turističkim dolascima prednjače domaći gosti, dok su strani nešto slabije prisutniji. Provincije Palermo, Messina i Catania prednjače sa brojem posjetitelja, a razlog tome može biti više prirodnih u kulturno – povijesnih atrakcija, ali i nešto manja udaljenost od emitivnih tržišta za razliku od ostalih provincija. Također, najveći broj smještajnih kapaciteta zauzima Bed & Breakfast smještaj, dok se najviše turističkih postelja očekivano nalazi u hotelima.

Na samom kraju ovog završnog rada treba reći kako je Sicilija zahvaljujući bogatoj kulturnoj ostavštini i prirodnim krajolikom oduvijek bila atraktivna za domaće i strane posjetitelje. Danas se trendovi češće mijenjaju te turisti više ne žele samo sunce i more i kulturne znamenitosti već i određene doživljaje koji će samoj destinaciji povećati vrijednost. Zato se na Siciliji razvijaju i ostali oblici turizma, eno – gastronomski, manifestacijski i eko – turizam koji na višoj razini valorizira prirodne i kulturne vrijednosti sicilijanske baštine.

LITERATURA

Knjige:

1. Baldini A., Valdes G., 2005., *Arte e storia Sicilia*, Casa Boneschi
2. Boniface B., Cooper C., 2009., *Worldwide destinations - The geography of travel and tourism*, Elsevier
3. Curić Z., Glamuzina N., Opačić V., 2013., *Geografija turizma*, Ljevak, Zagreb
4. Fezer, S., 2009: *World Book*, Company Chicago, Chicago
4. Fratus B., Tomassoni R., 1982., *Sicilia*, Istituto Italiano Edizioni Atlas S.p.A., Bergamo
6. Hrestak Biševac M., Šuper P., 2011., *Terra 3*, Profil, Zagreb
7. Trigiani, E., 2003: *Top 10 Sicilija*, Mozaik knjiga, Zagreb

Časopisi:

1. Đurić, T., 2000: *Sicilija na razmeđi svjetova*, Hrvatski zemljopis 46, 42-47

Internetski izvori:

1. Atlantia

<https://www.autostrade.it/en/assistenza-al-traffico> (25.4.2020.)

2. Best of Sicily

<http://www.bestofsicily.com/wine.htm> (29.4.2020.)

3. Catania Sicilia

<http://www.catania-sicilia.it/english/caltagirone.htm> (29.4.2020.)

4. Charming Sicily

<https://www.charmingsicily.com/it/agrigento.html> (26.4.2020.)

5. Fondazione Slow Food

<https://www.fondazione Slow Food.com/en/slow-food-presidia/ispica-sesame/> (29.4.2020.)

<https://www.fondazione Slow Food.com/en/slow-food-presidia/peach-in-a-bag/> (29.4.2020.)

6. Global Sea Temperature

<https://www.seatemperature.org/europe/italy/> (25.4.2020.)

7. Hrvatska enciklopedija

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=55789> (25.4.2020.)

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11016> (29.4.2020.)

8. Italy this way

<http://www.italythisway.com/places/lampedusa.php> (26.4.2020.)

9. Lago Pozillo

<https://www.lagopozillo.it/> (26.4.2020.)

10. Le Valle dei Templi

<https://www.lavalledeitempli.it/en/itineraries/temples-valley/concordia-temple/> (29.4.2020.)

11. Mandorlo in Fiore

<https://www.mandorloinfiore.online/mandorlo-in-fiore-la-festa-piu-colorata-dell-anno/>
(26.4.2020.)

12. Palermoviva

<https://www.palermoviva.it/la-cattedrale/> (26.4.2020.)

13. Parks.it

<http://www.parks.it/parco.nebrodi/Eser.php> (29.4.2020.)

14. Regione Siciliana

http://pti.regione.sicilia.it/portal/page/portal/PIR_PORTALE/PIR_LaStrutturaRegionale/PIR_TurismoSportSpettacolo/PIR_Turismo/PIR_Areetematiche/PIR_Linkutili/PIR_7338501.618136477 (30.4.2020.)

http://pti.regione.sicilia.it/portal/page/portal/PIR_PORTALE/PIR_LaStrutturaRegionale/PIR_TurismoSportSpettacolo/PIR_Turismo/PIR_Areetematiche/PIR_Linkutili/PIR_7338501.618136477 (1.5.2020.)

15. Sassi Web

<https://www.sassiweb.it/matera/la-citta-di-matera/chiese-del-piano/chiesa-del-purgatorio/>
(27.4.2020.)

16. Sicily – tour

<http://www.sicily-tour.com/festivals-of-sicily> (7.5.2020.)

17. Sicily Unlimited

<https://sicilyunlimited.com/food/slow-food-sicily/> (29.4.2020.)

18. Sicily Web

<http://sicilyweb.com/turismo/spiagge.htm> (29.4.2020.)

19. Sicily.co.uk

http://www.sicily.co.uk/nearby_town/sferracavallo/ (26.4.2020.)

20. Skyscanner

<https://www.skyscanner.it/notizie/le-10-spiagge-piu-belle-della-sicilia> (29.4.2020.)

<https://www.skyscanner.it/notizie/le-15-citta-piu-belle-della-sicilia> (7.5.2020.)

21. Strada del Val di Noto

<https://www.stradadelvaldinoto.it/en/places-to-visit-in-sicily-siracusa-and-the-val-di-noto/>
(26.4.2020.)

22. UNESCO

<http://whc.unesco.org/en/list/908> (25.4.2020.)

23. UNWTO

<https://www.unwto.org/sustainable-development/ecotourism-and-protected-areas> (29.4.2020.)

24. VisitSicily

<http://www.visitsicily.info/en/10cosea/siracusa/> (26.4.2020.)

<http://www.visitsicily.info/en/10cosea/siracusa/> (26.4.2020.)

<http://www.visitsicily.info/en/10cosea/messina/> (26.4.2020.)

<http://www.visitsicily.info/en/villa-romana-del-casale/> (27.4.2020.)

<http://www.visitsicily.info/en/10cosea/caltanissetta/> (27.4.2020.)

<http://www.visitsicily.info/en/the-zingaro-reserve/> (29.4.2020.)

25. Znanje.org

<http://www.znanje.org> (25.4.2020.)

26. Wonders of Sicily

<https://www.wondersofsicily.com/ragusa.htm> (29.4.2020.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Provincije na Siciliji

<https://www.wikiwand.com/sh/Sicilija> (25.4.2020.)

Slika 2. Liparski otoci

<https://www.sailingeurope.com/hr/odredista/italija/liparski-otoci> (25.4.2020.)

Slika 3. Kanjon rijeke Alcantare

<https://www.wishsicily.com/alcantara-gorges/53> (25.4.2020.)

Slika 4. Jezero Pozillo

<https://www.lagopozzillo.it/gallery-lago-pozzillo/> (26.4.2020.)

Slika 5. Katedrala u Palermu

<https://www.palermoviva.it/la-cattedrale/> (26.4.2020.)

Slika 6. Konkordijin hram u Dolini hramova

<https://punkufer.dnevnik.hr/galerija/ponos-talijana-grad-s-pogledom-na-velicanstvene-hramove---550102.html/61641552/550102> (26.4.2020.)

Slika 7. Otok Ortygia

<https://www.freetour.com/syracuse/ortygia-free-walking-tour> (26.4.2020.)

Slika 8. Taormina

<https://nativetravel.ro/taormina-destinatie-exotica-din-sicilia/> (26.4.2020.)

Slika 9. Chiesa del Purgatorio

<https://www.materacitytour.it/storie/la-chiesa-del-purgatorio-matera/> (27.4.2020.)

Slika 10. Mozaici u Villa Romana del Casale

<http://www.visitsicily.info/en/villa-romana-del-casale/#post/0> (27.4.2020.)

Slika 11. Strat'â Foglia

https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g194706-d7189716-Reviews-Mercato_Storico_Strata_a_Foglia-Caltanissetta_Province_of_Caltanissetta_Sicily.html
(27.4.2020.)

Slika 12. Stubište Crkve Gospe od brda

<http://angeles-sicilia.blogspot.com/p/bello-barroco.html> (29.4.2020.)

Slika 13. Ragusa Ibla

<https://www.wondersofsicily.com/ragusa.htm> (29.4.2020.)

Slika 14. Prirodni rezervat Zingaro

<https://www.shutterstock.com/search/riserva+dello+zingaro> (29.4.2020.)

Slika 15. Park prirode Nebrodi

https://www.snam.it/en/Sustainability/stories_from_the_regions/Snam_Nebrodi/ (29.4.2020.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Prosječne temperature, padaline te sati dnevnog i sunčevog svjetla

Tablica 2. Broj smještajnih objekata i turističkih postelja (2017./2018.)

Tablica 3. Turistički dolasci u pokrajine Sicilije (2017./2018.)

Tablica 4. Turistički dolasci i noćenja domaćih i stranih turista (2017./2018.)

SAŽETAK

Ovaj završni rad bavi se analiziranjem prirodnih i antropogenih turističkih atrakcija Sicilije. Sicilija je prepuna prirodnim atrakcijama i brojnim nacionalnim parkovima. Također, kultura, tradicija i način života stanovništva svojevrsna su atrakcija. UNESCO je na svoj popis uvrstio brojnu kulturno – povijesnu baštinu otoka, od hramova, crkava i katedrala, do starogradskih jezgri i baroknih gradova. Sicilija ima 9 pokrajina a svaka od njih ima nešto posebno što privlači brojne posjetitelje. Najpoznatije turističke atrakcije na Siciliji su: vulkan Etna, Liparski otoci, Prirodni rezervat Zingaro, ostaci grčke i rimske povijesti, niz muzeja, crkvi i katedrala, očuvana arhitektonska baština te kilometrima dugačke pješčane plaže i kristalno čisto more.

Zahvaljujući gore navedenim atrakcijama, posjetitelje mogu doživjeti povijest Sicilije i vidjeti jedan od rijetkih aktivnih vulkana u Europi. Također, tradicionalna gastronomija i vrhunska domaća vina, stvaraju kod posjetitelja jednu dodatnu vrijednost i poseban doživljaj.

SUMMARY

This final paper deals with the analysis of the natural and anthropogenic tourist attractions of Sicily. Sicily is packed with natural attractions and numerous national parks, but also with many cultural attractions. Also, the tradition, culture and way of life of the population are a sort of attraction. UNESCO has included in its list the numerous cultural and historical heritage of the island, from temples, churches and cathedrals, to the Old Town cores and Baroque cities. Sicily has 9 provinces and each has something special that attracts many visitors. The most famous tourist attractions in Sicily are: Etna volcano, Lipari Islands, Zingaro Nature Reserve, remains of Greek and Roman history, a number of museums, churches and cathedrals, preserved architectural heritage and miles of long sandy beaches and crystal clear sea.

Thanks to the attractions mentioned above, visitors can experience the history of Sicily and see one of the few active volcanoes in Europe. Traditional gastronomy and fine local wines also create an added value and a special experience for visitors.